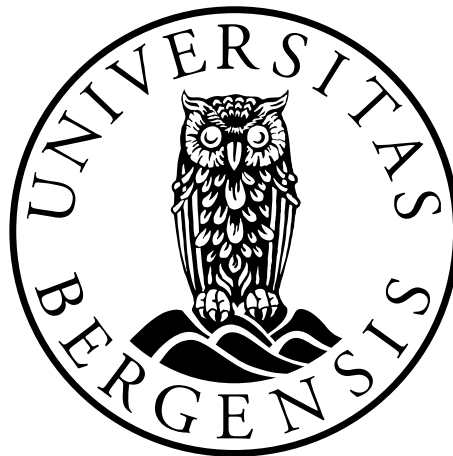

“Veien til trygghet”

*En evalueringsstudie av gruppemodellen “Circle of Security”- Virginia,
basert på deltagernes egne erfaringer.*

Ingrid Mongstad, 21. mai 2013

MASTEROPPGAVE

Master i barnevern

Høst 2012/vår 2013

Det psykologiske fakultet

HEMIL – Senteret

Hovedveileder: Ragnhild Bjørknes

Biveileder: Magne Mæhle

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har gitt meg anledning til å fordype meg i et tema som har interessert meg etter å ha arbeidet i barnevernsfeltet de siste to årene. Det har vært en lærerik prosess. Heldigvis har jeg hatt gode data å jobbe med. Dette takket være foreldrene som sa seg villig til å bli intervjuet. En stor takk til dere.

Denne oppgaven markerer også slutten på en flott studietid ved Universitetet i Bergen for meg. Jeg vil rette en stor takk til min hovedveileder; Ragnhild Bjørknes for god veiledning under hele prosessen. Samtidig vil jeg si tusen takk til min biveileder, Magne Mæhle, for veiledningen og innspillene jeg har fått underveis.

Jeg vil også rekke en stor takk til mine foreldre som har korrekturlest oppgaven og samtidig vært til stor støtte gjennom hele året. Til slutt vil jeg takke min samboer for avgjørende støtte, hjelp til oppgaven og oppmuntring under hele prosjekttiden.

Ingrid Mongstad, Bergen 21. mai 2013.

«Veien til trygghet»

- En kvalitativ studie av foreldres opplevelser av COS Virginia- gruppemodell av Ingrid Mongstad, master i barnevern.

Universitet i Bergen 2013

Veileder: Ragnhild Bjørknes

Biveileder: Magne Mæhle

Denne studien er en evaluering av foreldres erfaringer av å ha fullført programmet «Circle of Security» Virginia - gruppemodell. Programmet er tilknytningsfremmende og er basert på teori og forskning om blant annet tilknytning og mentalisering. Studien er basert på seks kvalitative intervjuer av foreldre til barn som har atferdsvansker. Min målsetning var å få en forståelse av foreldrenes erfaringer av COS-kurs på områder som hvordan de forstår barns behov ut ifra illustrasjonen; trygghetssirkelen, som er selve essensen i kurset. Jeg ønsket også å finne ut hvilke erfaringer de hadde i forhold til sin egen sårbarhet i omsorgsutøvelsen og til slutt hvilke opplevelse foreldrene hadde av selvutvikling.

Funnene i denne oppgaven peker på betydning av kunnskap og refleksjon hos foreldre som strever i sin omsorgsutøvelse med barn som har atferdsvansker. Flertallet av foreldrene har gjennom COS-kurs fått en ny forståelse av barns behov, de har reflektert over sin betydning i omsorgsutøvelsen, de har fått ett nytt syn på barnas behov for emosjonsregulering og da spesielt i forhold til atferdsvansker. Flertallet av foreldrene har opplevd stor grad av selvutvikling på områder hos seg selv og barnet. Ifølge foreldrenes beskrivelser har atferdsvanskene til flertallet av barna blitt redusert.

Mine funn er i stor grad i overensstemmelse med internasjonal forskning gjort på den opprinnelige intervensjonen av COS, og mine funn støtter opp under metoden som et godt egnet program for å fremme trygg tilknytning og da også for barn med ulik grad av atferdsvansker.

Forfatteren har selv utformet intervjuguide og samtykkeskjema, samt gjennomført intervjuer, transkribering og analyse av disse.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	3
1.0 Introduksjon	7
1.1 Temaets relevans	7
1.2 Implementering av «Circle of security» i Norge	7
1.3 Begrepsavklaring	8
1.4 Valg og presisering av forskningsspørsmål	9
1.5 Oppgavens struktur	10
2.0 Teoretisk tilnærming	11
2.1 Atferdsvansker	11
2.2 Tilknytning	13
2.2.1 Metode for å kartlegge tilknytningsmønster	14
2.3 Mentalisering	16
2.4 Sensitivitet	17
3.0 Circle of Security, Virginia Gruppemodell.	18
3.1 Målsetting	18
3.2 Ulike retninger	18
3.3 Gjennomføring av kurset	19
3.4 Sertifisering av terapeuten	20
3.5 Målgruppe	20
3.5.1 Eksklusjonskriterier	21
3.6 Tema og innhold i COS	21
3.6.1 Trygghetssirkelen	21
3.6.2 Organisere barnets følelser	23
3.6.3 «Sharkmusic» og villedende- og veiledende signaler	24
3.6.4 Veien til trygg tilknytning	26
3.7 Forskning på tiltaket	27
3.7.1 COS Gruppemodell Virginia	27
3.7.2 Internasjonal forskning på Circle of Security	27
4.0 Metodisk tilnærming	31
4.1 Vitenskapsteoretiske perspektiv	31
4.1.1 Fenomenologi	31
4.2.1 Forskerens forståelsesramme	32

4.2 Metodevalg.....	33
4.2.1 Evalueringsstudie	33
4.2.2 Det semistrukturerte livsverdenintervju	34
4.3 Utvalg.....	34
4.3.1 Rekruttering.....	34
4.3.2 Utvalg.....	35
4.3.3 Presentasjon av familiene	35
4.4 Utvikling av intervjuguide.....	36
4.4.1 Intervjuguide	36
4.5 Gjennomføring av studien.....	37
4.5.1 Gjennomføring av intervjuene	37
4.5.2 Transkripsjon	38
4.5.3 Analyse	38
4.6 Studiens kvalitetsvurdering	40
4.6.1 Studiens validitet, reliabilitet og overføringsverdi	40
4.6.2 Etikk opp mot eget prosjekt	41
5.0 Resultat og diskusjon.....	43
5.1 Å forstå barns behov	44
5.1.1 Trygghetssirkelen	44
5.1.2 Tatt i bruk i hverdagen	45
5.1.3 «Å organisere barnets følelser».	46
5.2 Diskusjon	48
5.2.1 Å forstå barns behov	48
5.3 Egen sårbarhet	52
5.3.1 «Sharkmusic»	52
5.3.2 Villedende- og veiledende signaler	54
5.4 Diskusjon	55
5.4.1 «Sharkmusic» og «villedende- og veiledende signaler»	55
5.5 Egenopplevelse av utvikling	58
5.5.1 Helhetlig utvikling: Funn og diskusjon.....	58
6.0 Oppsummerende diskusjon: «veien til trygghet» med barn som har atferdsvansker.	62
6.1 Hvilke erfaringer har foreldrene til barn med atferdsvansker av Circle of Security, Virginia gruppemodell?	62
6.1.1 Erfaringer i forhold til å forstå barns behov	62

6.1.2 Erfaringer i forhold til egen sårbarhet.....	63
6.1.3 Egenopplevelse av utvikling	63
6.2 Veien til trygghet	64
6.3 Konklusjon: har foreldrene gått «veien til trygghet»?	66
6.4 Studiens begrensninger	67
6.5 Perspektiv på praksis og kunnskapsbehov framover	67
Litteraturliste.....	69
Vedlegg.....	75

«Veien til trygghet»

1.0 Introduksjon

1.1 Temaets relevans

I over 50 år har forskere vært opptatt av viktigheten av at barn har trygg tilknytning til sine omsorgspersoner. I dag vet vi at barn med trygg tilknytning er mer i stand til å håndtere sine følelser, samt søke andre om hjelp når de har det vanskelig, få langvarige vennerelasjoner og har mindre psykiske lidelser (Marvin, Cooper, Hoffmann og Powell, 2002). Kazdin (1997) har gjennomgått forskningslitteraturen og anslår at mellom 5 og 10 % av barn og unge har atferdsforstyrrelser. Omlag har halvparten alvorlige forstyrrelser. Det er en klar konklusjon i forskningen at foreldrenes omsorgsferdigheter er det som forsterker eller demper barns vanskelige temperamentstil og gryende atferdsvansker (Cote et.al 2007).

Risikoen er stor for at barn med atferdsvansker involveres i rusmisbruk, vold og annen kriminalitet. Flere studier har påvist en sammenheng mellom atferdsforstyrrelser i barndommen og antisosial personlighetsforstyrrelse som voksen (Rutter & Taylor, 2002). Det er veldokumentert kunnskap at hjemmeforhold og atferdsvansker har en sammenheng, noe som peker på viktigheten av gode familietiltak i hjemmet, både for å forebygge og behandle atferdsvansker. Forskning viser at barn med trygg tilknytningsstil utvikler langt sjeldnere atferdsvansker enn barn med utrygg tilknytningsstil (Dykas, Woodhouse, Ehrlich og Cassidy, 2010). Å ha gode metoder som kan forebygge, redusere eller stoppe den negative utviklingen hos barn med utrygg tilknytningsstil er viktig for barnet selv, familien og samfunnet.

Circle of Security er et tilknytningsfremmende foreldreveiledningsprogram. I denne oppgaven skal vi se nærmere på hvordan dette programmet evalueres av foreldre med barn som har atferdsvansker.

1.2 Implementering av «Circle of security» i Norge

I 2012 fremmet et ekspertutvalg et forslag til den norske regjering om å innføre et «utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp» i arbeidet med risikofylte familier (NOU, 2012:5). Blir forslaget vedtatt vil det innebære et økt fokus på barns tilknytning til sine

omsorgspersoner i arbeid med norske familier. Samfunnet har i økende grad fått kunnskap om hva tilknytning er og i store deler av verden er tilknytning satt på dagsorden.

Tre amerikanske forskere har utarbeidet et *tilknytningsbasert foreldreveiledningsprogram*; «Circle of Security»- COS («Trygghetssirkelen»). Det startet som et samarbeidsprosjekt mellom Robert Marvin, leder for The Mary Ainsworth Child-Parent Attachment Clinic, University of Virginia og Burt Powell, Ken Hoffman og Glenn Cooper ved Cener for Clinical Intervention, Maycliffe Institute, Spokane, Washington, som er knyttet til det nasjonale Head Start programmet i USA (Marvin, Cooper, Hoffman, og Powell, 2002). Programmet bygger på forskning på tilknytning og mentalisering. COS ble introdusert i Norge i 2007. Nasjonalt kompetansesenter for sped- og småbarns psykiske helse, Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Øst og Sør er ansvarlig for implementering av «COS Virginia». Til nå er det 18 sertifiserte COS Virginia gruppemodell- terapeuter og 17 under opplæring i Norge.

1.3 Begrepsavklaring

Tilknytning vil være et sentralt begrep i oppgaven. Tilknytning er, ifølge Brandtzæg, Smith og Torsteinson (2011) «en affektiv forbindelse til en annen bestemt person, slik at de kan være forent over avstand og tid». Lyons-Ruth (1999) hevder at tilknytning kan sees på som et psykologisk immunforsvar. Det er et velkjent fenomen at utrygg tilknytning er en risikofaktor i forhold til vansker i voksen alder; å ha økt fokus på å fremme trygg tilknytning vil være forbyggende på mikronivå, men også i samfunnet som helhet.

Tilknytningsatferd er *former for atferd som fremmer nærhet eller kontakt med de viktigste tilknytningspersonene* (Brandtzæg og Torsteinson, 2011:20) I denne oppgaven kommer jeg til å bruke begrepet «utforskning- og tilknytningsatferd».

Mentalisering er et begrep som er sentralt i Circle of Security. Mentalisering er definert av Fonagy (1998) på følgende måte; mentalisering er evnen til å danne representasjoner av mentale hendelser i en selv og hos andre.

Atferdsvansker vil også være et sentralt tema i oppgaven; Kirk (1972) beskriver atferdsvansker som avvik fra atferd som er aldersforventet på en slik måte at det forstyrrer eller hemmer barnets selvutvikling og/eller andres liv.

Sensitivitet er også et begrep som ofte blir nevnt i forbindelse med tilknytning. Sensitivitet (Meins et al, 2002) defineres som en aksept for barnets behov, å vise mange positive følelser,

støtte barnets oppmerksomhetsfokus og samtale, gi bekreftelser og positiv imitering av barnets atferd. Begrepet sensitivitet henger tett sammen med trygg tilknytning og anses for å være en av de viktigste dimensjonene i samspill og omsorgsutøvelse (DeWolff og Van Ijzendoorn, 1997).

1.4 Valg og presisering av forskningsspørsmål

COS-opphaverne mener «*veien til trygg tilknytning*» i første omgang er et ønske om at barna deres skal bli trygge-, deretter må en ha et «*kart*» for å forstå barns behov, noe som COS-kurs er et eksempel på, deretter må omsorgspersonene ta et steg til siden å se på seg selv og barnet utenifra; altså reflektere/«*mentalisere*». Til slutt må omsorgspersonene prate om det de ser, tolker og opplever i relasjonen med barna, og således å bli bevisst sine egne og barnas handlinger, som hjelper foreldrene å ta valg i situasjoner som er vanskelige. Denne prosessen skal, ifølge Marvin, Powell, Hoffman og Cooper (2002) være veien til trygg tilknytning.

Begrepet «*veien til trygg tilknytning*», er hentet fra COS International Parenting DVD og vil være en rød tråd igjennom oppgaven på den måten at jeg gjennom hele oppgaven vil være innom aspekter ved begrepet samtidig vil jeg avslutningsvis diskutere hvorvidt mine informanter har gått denne veien basert på deres beskrivelser i intervjuene.

Dette prosjektet er en evalueringsstudie av COS- Virginia gruppemodell, basert på foreldrenes egne erfaringer av å gå på kurset. Jeg har intervjuet seks foreldre i alderen 30 til 50 år, der alle hadde fullført kurset for minst seks måneder siden. Alle foreldrene hadde barn med atferdsproblematikk. I evalueringsstudien har jeg lagt vekt på hva foreldrene har tatt med seg av kunnskap i hverdagen, fremfor hvordan de opplevde kurset mens det pågikk.

Jeg har utarbeidet et forskningsspørsmål som er styrende for studien. For å belyse forskningsspørsmålet har jeg utarbeidet tre underspørsmål som går direkte på hva foreldrene har tilegnet seg av kunnskap og utvikling.

Forskningsspørsmålet mitt er som følger:

«Hvilke erfaringer har foreldre med barn som har atferdsvansker, med gruppemodellen; «Circle of Security- Virginia», etter å ha fullført programmet.».

Jeg har utarbeidet tre underspørsmål:

- Hvilke erfaringer har foreldrene i forhold til:
 - *Å forstå barns behov?*
 - *Refleksjon over sin egen sårbarhet?*
 - *Egenopplevelse av utvikling?*
- Til slutt vil jeg, ut ifra foreldrenes beskrivelser, diskutere spørsmålet;
 - Har foreldrene i denne studien gått «*veien til trygghet*» med barn som har atferdsvansker?

1.5 Oppgavens struktur

Etter introduksjonen begynner oppgaven med kapittel 2 som er en presentasjon av det teoretiske fundamentet som COS bygger på. Dette fordi jeg mener at leseren vil dra nytte av å ha denne forkunnskapen med seg når COS-programmet blir presentert i neste kapittel.

Kapittel 3 vil inneholde teori om selve programmet Circle of Security, Virginia gruppemodell. I det kapitlet beskrives målsetting, målgruppe, innhold og forskning på tiltaket.

I kapittel 4 beskriver jeg den metodiske tilnærmingen. Der vil jeg beskrive design, utvalg, min forforståelse, utvikling av intervjuguide, gjennomføring av intervjuene, til slutt analysen etterfulgt av studiens kvalitetsvurdering og etikk opp mot prosjektet.

I kapittel 5 presenterer jeg funnene og diskuterer funnene fortløpende.

I Kapittel 6 vil jeg implementere funnene i begrepet «veien til trygghet» med barn som har atferdsvansker. Dette for å gi leseren en forståelse av hvilken betydning funnene kan ha, men også for å ramme inn funnene i en helhet, slik at det skal bli mer oversiktlig og interessant. Avslutningsvis vil jeg gjøre rede for studiens begrensninger og implikasjoner for forskning og praksis.

2.0 Teoretisk tilnærming

COS bygger blant annet på tilknytningsteori og teori om mentalisering. Jeg begynner kapitlet med å beskrive atferdsvansker da dette er sentralt for oppgaven. Deretter beskriver jeg tilknytning, før jeg trekker inn Ainsworth sin utredningsmetode og ulike tilknytningsmønstre. Dette er fyldige beskrivelser av tilknytningsatferd, som er relevant for oppgaven. Avslutningsvis redegjør jeg kort for sensitivitet.

2.1 Atferdsvansker

Kvello (2010) definerer atferdsvansker som *«aggresjonsnivå som er upassende i lys av sted, situasjon, person og tid, som er krenkende for andre, og som er lite hensiktsmessig/nyttig»* (Kvello, 2010:233). Atferdsvansker og «antisosial atferd» er begreper som blir brukt om en annen. Betegnelsen «antisosial atferd» står for gjentatte brudd på sosialt akseptable atferdsmønstre og omfatter regelbrudd, aggresjon, opposisjon mot voksenautoritet, samt brudd på allment utbredte sosiale normer i samfunnet (Walker, Colvin og Ramsey, 1995). Den sosiale kompetansen er ofte svak når barn har atferdsvansker og de sosiale ferdighetene er ofte mangelfulle (Kvello, 2010).

Det var først på 2000 tallet at vi i Norge fikk et skifte med fokus på gode metoder for å hjelpe barn med atferdsvansker. Med etablering av Atferdssenteret ved universitetet i Oslo og Bufdir (Barne- og ungdoms- og familiedirektoratet) har barnevernet fått tilgang på en rekke solide dokumenterte hjelpetiltak for barn med atferdsvansker; blant annet Multisystemisk terapi (MST) og Parent Management Training (PMTO).

De tidligste former for atferdsvansker går under betegnelsen vanskelig temperamentstil. Dette kan være trekk som stahet, trassighet, irritabilitet, fiendtlighet, negativisme, motvillighet osv (Campbell, Shaw og Gilliom, 2000). Campbell et.al (2000) hevder at det er tre risikofaktorer forbundet med barn som har vanskelig temperentstil eller barn som har utviklet atferdsvansker og kan forverres;

1. foreldre som har lite hensiktsmessige reguleringsstrategier av barnet,
2. et barn som viser lav grad av selvregulering, og
3. høyt nivå av stress i familien er en høyrisikosituasjon for at barnet på kort sikt vil utvikle atferdsvansker.

Som tidligere nevnt er det en klar konklusjon i forskningen at foreldrenes omsorgsferdigheter er det som forsterker eller demper barns vanskelige temperamentstil og gryende atferdsvansker (Cote, Vaillancourt, Barker, Nagin, Tremblay, 2007).

Walker et al. (1995) oppsummerer forskningen i USA om antisosial atferd i følgende punkter:

- Tidlig intervensjon i hjem, skole og nærmiljø gir de beste mulighetene for å hindre en uheldig utvikling.
- Antisosiale barn har økt risiko for negativ utvikling på skolen, tilpasningsvansker i arbeidslivet, stoff- og alkoholmisbruk, relasjonsproblemer, hyppige sykehusinnleggelser og lavere levealder enn resten av befolkningen.

Ifølge Lyons-Ruth (1999) kan tilknytning sees på som et psykologisk immunforsvar. Det vil altså si at trygg tilknytning er forbyggende i seg selv; at man er bedre «utrustet» til senere i livet. Man kan også ifølge Eriksons (1950) tankegang anta at barn med trygg tilknytning er godt rustet til å møte utfordringer senere i livet, utfordringer som ervervelse av gode relasjoner til jevnaldrende og en vellykket tilpasning på skolen.

En studie av mødre til treåringer viste at de som drøftet med barnet, ga forklaringer og begrunnelser og forhandlet med det, bidro til at barnet hadde god forståelse av emosjoner, var prososialt og viste fravær av atferdsvansker (Laible og Thompson, 2002). Samspillet mellom barn og foreldre kan altså gi økt risiko for utvikling av atferdsvansker og tilsvarende antyde økt sannsynlighet for god utvikling. På den måten ser man hvor viktig det er med tidlig innsats for å forhindre/behandle atferdsvanskene hos barnet. Barn med trygg tilknytningsstil utvikler langt sjeldnere atferdsvansker enn barn med utrygg tilknytningsstil. Barn lærer mye om relasjoner generelt i samspillet med foreldrenes- håndtering av konflikter inkludert (Dykas et.al, 2010).

Barn og ungdoms evne til å regulere sine følelser er avgjørende for god mental helse. Problemer med å regulere følelser er blitt beskrevet særlig hos pasienter med affektive lidelser og angstlidelser. Barn med AD/HD (attention-deficit/hyperactivity disorder) eller med atferdsforstyrrelser har imidlertid ofte også vansker med å kontrollere følelsene sine (Nigg og Casey, 2005). Økt viten om slike tilleggsproblemer kan få betydning for behandlingstilbudet i

barne- og ungdomspsykiatrien og utvikling av terapiprogrammer og forebyggende tiltak som sikter inn mot å forbedre emosjonell regulering (Plessen og Kabicheva, 2010)

2.2 Tilknytning

For å forstå hva COS bygger på må en se nærmere på trygg base og tilknytning. Tilknytning er essensen i COS-programmet. COS- kurset gir en pedagogisk innføring i teorien, gjennom blant annet videoavspilling og plansjer foreldrene får utdelt på kurset. Tilknytning er et sterkt, affektivt bånd som dannes mellom barn og omsorgsperson (Bowlby, 1969) John Bowlby (1969) er en av de første som studerte tilknytning mellom barn og foreldre; han konkluderte med at den farligste hendelsen for mennesker er atskillelse fra en beskyttende voksen. Omvendt anerkjente Bowlby (1969) behovet for utforskning som avgjørende for overlevelse. Hans hypotese var at når barn føler seg trygge og sikre gir det både optimal sikkerhet og mestring av nødvendige ferdigheter. Men når barn føler seg truet, utsatt, kritisert, eller utsatt for angrep, avslutter deres utforskende system (Bowlby, 1969). I løpet av de første leveårene (0-3 år) utformes det en indre arbeidsmodell på basis av opplevelser i møte med omsorgspersoner. Arbeidsmodellen er en mental representasjon som inneholder informasjon om hvorvidt og i hvilken grad de kan stole på sine omsorgspersoner og bruke de som en sikker base for egen utforskning og læring (Bowlby, 1969). Bowlby (1969) hevder at tilknytning er et biologisk fundert emosjonelt bånd mellom barn og omsorgsgiver for å sikre barnets beskyttelse og utvikling. Han hevder at opprettholdelse av det emosjonelle båndet har prioritet over barnets spontane og uregulerte emosjonelle reaksjoner. Hvis omsorgsgiveren reagerer sensitivt og differensiert på barnets signaler og reaksjoner, utvikler barnet trygg tilknytning og utvikler seg fra en trygg base. Barnet konstruerer indre arbeidsmodeller på bakgrunn av forholdet til andre, som igjen styrer barnets forhold til andre (Bowlby, 1969). Det er veletablert kunnskap at i perioden fra fødsel til slutten av førskoleårene, er kvaliteten på barnets tilknytning knyttet til omsorgsevnene til foreldrene, omsorgsgivende atferdsmønstre og indre arbeidsmodeller hos foreldrene (Brandtzæg m.fl, 2011).

Ifølge Bowlby (1969) internaliserer barn de opplevelsene de har med omsorgspersoner, slik at tidlige tilknytningserfaringer danner en prototype for senere relasjoner utenfor familien. Tilknytningsadferd aktiveres i situasjoner hvor barn føler seg utrygge, eksempelvis når de blir midlertidig forlatt av omsorgspersoner. Tilknytning kan ha utviklet seg for å sikre fysisk nærhet mellom barn og omsorgsperson under truende eller farlige omstendigheter, men trolig

også for å legge til rette for læring og utforskning som en følge av opplevd trygghet og sikkerhet hos barnet (Brandtzæg og Torsteinson, 2011).

2.2.1 Metode for å kartlegge tilknytningsmønster

Ainsworth bygger videre på teorien til Bowlby. Trygghetsteorien til Ainsworth handler om at nærhet mellom barn og foreldre legger grunnlaget for barnets trygghet. Ainsworth introduserte også begrepet ”trygg base”. I sine studier etablerte hun forbindelse med flere familier som ventet barn. Familien og barnet ble fulgt fra før fødselen, til og med første fylte år, i familiens naturlige miljø. Målet med studiet var å se på hvordan barn bruker sin egen mor som trygg base (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Mothander, 2007). Ainsworth og Wittig studerte også barn i et fremmed miljø, som kalles fremmedsituasjon. Dette er en anerkjent metode for å vurdere individuelle ulikheter i tilknytningstrygghet hos barn (Broberg et al., 2007). Metoden er beregnet på barn mellom 12 - 18 måneder og har en varighet på 20 minutter i en konstruert setting som skjer i et ukjent rom med leker. Barnet kommer i følge med moren til rommet der barnet får gjøre seg kjent med lekene og rommet. Så kommer det en fremmed inn og moren forlater rommet. Tre minutter seinere kommer moren tilbake for så å forlate rommet med den fremmede. I ytterligere tre minutter er barnet alene i rommet før det blir gjenforent med sin mor (Brandtzæg et.al, 2011). Hensikten med fremgangsmåten er å kartlegge individuelle ulikheter i hvordan barn balanserer mellom utforskning og tilknytningsatferd. Selv om barnets atferd kan være forskjellig, avhengig av om mor er i samme rom, er borte, eller når hun vender tilbake, er den sistnevnte av størst interesse. Måten tilknytningsatferden kommer til uttrykk på når mor kommer tilbake, gir en tegn på om barnet kan bruke sin mor som en trygg base (Broberg et al., 2007). At barn har en trygg base er helt nødvendig for en god utvikling. Ifølge Bowlby (1969) kan ikke barn lære og samtidig beskytte seg selv.

Ainsworth og hennes medarbeidere klassifiserte ulike tilknytningsmønstre ut ifra fremmedromsituasjonseksperimentet. De utviklet tre ulike klassifiseringer. I ettertid ble enda en kategori utviklet (Main & Solomon, 1986) Til sammen deles tilknytningsmønstrene i fire kategorier:

1. Trygge barn
2. Utrygge og unnvikende barn
3. Utrygge ambivalente barn
4. Desorganisert tilknytning

Trygge barn har foreldre som ikke bare er opptatt av deres fysiske behov, men også deres mentale (indre) tilstander. Foreldre som er i stand til å avpasse omsorgen, hjelper barna til å føle at de blir forstått og at de er i stand til å regulere sine emosjoner. Barnet kan håndtere negative følelser enten ved å regulere seg selv, eller ved å søke hjelp fra omsorgspersonene. Barn med trygg tilknytning til omsorgspersonen opplever at foreldrene reparerer et forhold som skapte en vanskelig følelse for barnet (Brandtzæg et.al, 2011).

Utrygge og unnvikende barn bruker ikke omsorgspersonen som trygg base. Disse barna har gjerne foreldre som ikke klarer å håndtere de vanskelige følelsene til barna, og viser det ved å distansere seg følelsesmessig fra barnet. Foreldrene gir en avvisende omsorg. Dette fører etter hvert til at barnet gir lite uttrykk for sitt tilknytningsbehov. De deaktiverer tilknytningsatferden sin og oppfører seg slik de tror foreldrene ønsker. Disse barna fremstår ofte som emosjonelt uavhengige, selvstendige og samarbeidsvillige (Brandtzæg et.al, 2011).

Utrygge ambivalente barn har omsorgspersoner som er opptatt av sine egne behov og sin egen usikkerhet, og er lite konsekvente i omsorgsutøvelsen. Disse barna har en tendens til å maksimere sine uttrykk for opprørthet eller fortvilelse. Barnets strategi er å bli lagt merke til, bryte inn i den voksnes åndsfraværende tilstand og overvinne den manglende responsiviteten ved å hyperaktivere tilknytningsatferden og på den måten øke forutsigbarheten i den voksnes væremåte. Barnet har et utrygt og ambivalent tilknytningsmønster fordi det prøver å øke tilknytningspersonens tilgjengelighet, samtidig føler barnet sinne eller fortvilelse fordi det ikke kan ta den voksnes omsorg og fortvilelse for gitt. Typisk atferd er at barnet ikke vil bli trøstet eller regulert fordi barnet føler seg ikke sikker på at omsorgspersonen fortsatt vil engasjere seg (Brandtzæg et.al, 2011).

Desorganisert tilknytning forekommer hos barn som opplever at omsorgspersonen virker skremmende eller skremt når de er i kontakt. Dette fører til en sterk emosjonell uro hos barnet. Barn som har blitt utsatt for vold, overgrep eller annen alvorlig omsorgssvikt har denne formen for tilknytning. Det som kjennetegner disse barna er at de reagerer på en forvirret og motsetningsfylt måte når de forholder seg til tilknytningspersoner. Typisk for disse barna er at de dissosierer for ikke å bli emosjonelt hyperaktivert (Main og Solomon, 1986)

2.3 Mentalisering

Fonagy (1998) definerer begrepet ”mentalisering” som evnen til å danne representasjoner av mentale hendelser i en selv og hos andre. Han definerer også begrepet mentalisering som aktivt å søke informasjon om ens eget og andres indre liv, slik som erfaringer, ønsker, aspirasjoner, tanker, opplevelser, preferanser, emosjoner, motiver osv. (Fonagy 2001). Med andre ord kan man si at det handler om evne og vilje til å bli kjent med seg selv og andre (Fonagy, 2001). Mentalisering er blitt et sentralt begrep i arbeid med foreldre-barn-samspill. Grunnen er at begrepet er en forutsetning for å forstå barns indre verden og forstå barnets mentale og emosjonelle tilstander, altså selve fundamentet for å kunne gi en god omsorg (Fonagy, 1998). Begrepet innebærer to forhold: en selv og andre. Mentalisering handler altså ikke bare om å forstå andre, men også om å forstå seg selv. Sistnevnte er essensen i begrepet selvoppfatning og identitet. Eksempler på spørsmål man kan stille seg selv når man er utforskende som igjen ligger i å mentalisere er: «hvorfor er dette så viktig for meg?» eller «hvorfor hisser jeg meg opp av dette?».

Kvello (2010) hevder at tilknytningsstil har en sammenheng i forhold til mentaliseringsbegrepet. Personer med trygg tilknytningsstil har jevnt over bedre mentalisering enn personer med utrygg tilknytningsstil (Meins et.al, 2002). Forskjeller på utvikling av mentaliseringsevne kan man oppdage allerede i førskolealder; barn med trygg tilknytningsstil utvikler mentalisering både tidligere og i mer nyanserte former enn barn med utrygg tilknytningsstil (Meins et.al, 2002). Meins et.al (2002) hevder at årsaken kan være at utrygg tilknytningsstil fører til mindre utforskning av omverden og mer negative emosjoner.

Kvello (2010) peker på at mentalisering er et «overskuddsfenomen»- han mener at personer mentaliserer best og mest når de har det godt med seg selv og er trygge i situasjoner. Han hevder at alle har erfart hvordan sterk affekt kan redusere mentaliseringsferdigheter. Når man for eksempel er sint, redd eller frustrert vil man mentalisere mindre enn når man har kontroll over en situasjon. Det er bekreftet i forskning at stress reduserer mengden av og kvaliteten på mentalisering (Demers et.al, 2010). Det finnes god dokumentasjon på hvordan foreldres mentalisering påvirker deres omsorgsutøvelse; mødre med god mentalisering er mer sensitive i samspill med barnet sitt enn mødre med dårligere mentaliseringsevne (Demers et.al, 2010). Konsekvensene av foreldres mentalisering kan man merke på barnet fordi barn av mødre med god mentaliseringsevne har sjeldnere psykiske lidelser (Sharp et.al, 2006). Riggs et.al (2007) hevder at man må kunne forstå barnet sitt for å kunne opptre hensiktsmessig ovenfor det;

personer med trygg tilknytningsstil har ofte en bedre innsikt i seg selv og andre, enn personer med utrygg tilknytningsstil og vil dermed ha lettere for å forstå barnet sitt.

Mentalisering er sentralt i COS- veiledningsprogrammet. I kurset erstattes ordet mentalisering med refleksjon, slik at det skal bli mer forståelig (Marvin et. al, 2002). Framgangsmåten for å fremme mentalisering gjennom kurset, er at foreldre vil bli oppmuntret og hjulpet til å se seg selv utenifra, slik at de kan reflektere over seg selv som omsorgspersoner.

2.4 Sensitivitet

Foreldrenes sensitivitet ovenfor barnet regnes som en av de viktigste dimensjonene i forhold til omsorgsutøvelse og samspill (Dewolff og van Ijzendoorn, 1997). Det er veletablert forskning at omsorgspersonenes sensitivitet og respondering på barnet kan forklare mye av barnets utvikling. Kvaliteten på mødrenes sensitivitet har, ifølge Forbes et. al (2007), sterk sammenheng med barnets utvikling av tilknytningsstil. Det er derfor viktig å styrke lite sensitive foreldre til å bli mer sensitive. Det er uklart hvorvidt foreldrenes sensitivitet kan forbedres i høyrisikogrupper, samtidig som forbedret mentaliseringsevne skal bedre foreldrenes sensitivitet i samspill med barnet. Foreldrenes sensitivitet er antatt for å være vesentlig for utviklingen av optimal emosjonsregulering (Kvello, 2010).

3.0 Circle of Security, Virginia Gruppemodell.

I dette kapitlet vil jeg presentere «Circle of Security», Virginia Gruppemodell. Jeg har valgt å begynne oppgaven med en presentasjon av tiltaket for at leseren skal få et innblikk av hva programmet går ut på. Jeg vil begynne med å beskrive målsetting, deretter litt om etableringen av COS, så gjennomføring av kurset, sertifisering av terapeutene, deretter målgruppen og avslutningsvis vil jeg beskrive innhold og tema i gruppekurset. Her har jeg tatt ut det mest sentrale og det mest vesentlige for oppgaven for at leseren skal forstå hva funnene senere i oppgaven handler om. Til slutt redegjør jeg for eksisterende forskning på COS.

3.1 Målsetting

Circle of Security Virginia gruppemodell er et tilknytningsteoretisk program som skal fremme trygg tilknytning hos barn i moderat risiko. COS Gruppemodell er primært tenkt som et selektivt forebyggende tiltak for omsorgspersoner. Som beskrevet i innledningen om «veien til trygg tilknytning» er COS et verktøy for å analysere barns atferd, behov og følelser, og for å søke omsorgspersonenes forståelse for de signalene barna sender ut om sine behov. COS har som målsetting å gi foreldre en forståelse av hvorfor barn oppfører seg som de gjør, og hvordan barnet kan forstås på en utviklingsstøttende måte. Dette gjøres ved hjelp av refleksjon, illustrasjoner, videoeksempler etc. På denne måten hevdes det at COS skaper varig endring av barns atferd gjennom å endre foreldrenes forståelse og representasjon av barnet. COS har som mål å fremme foreldrenes innsikt og forståelse av barnets atferd som bidrar til økt trygghet i forhold til hvordan de kan møte barnet på en god måte. Målet med COS gruppeprogram å fremme trygg tilknytning mellom barnet og foreldrene (Marvin et.al, 2002).

3.2 Ulike retninger

Som nevnt innledningsvis startet COS som er samarbeidsprosjekt mellom Robert Marvin, Burt Powell, Ken Hoffman og Glenn Cooper (Marvin et al., 2002). En konflikt førte til at de avsluttet samarbeidet og begge miljøene videreførte konseptet på litt ulike måter. Det vil si at i dag deles COS inn i to retninger; «COS Virginia» og «COS International», som begge har rett til merkenavnet COS. Begge versjonene deler idégrunnlag, begrepsapparat, grafiske

framstillinger og andre pedagogiske verktøy. Begge tilbyr en gruppemodell og en terapimodell, tilpasset ulike målgrupper.

COS Virginia har en intervensjonsmodell og en gruppemodell. Gruppemodellen kalles *COS Virginia gruppemodell* og intervensjonen kalles COS familiemodell.

COS International gruppemodell kalles for «COS parenting DVD» og er basert på en DVD – fremvisning av teori og videoeksempler. Intervensjonsmodellen kalles COS Intervention. Ida Brandtzæg og Stig Torsteinson ved Nic Waals Institutt er ansvarlig for opplæringen og implementeringen av «COS International» i Norge.

3.3 Gjennomføring av kurset

COS, Virginia Gruppemodell er et psykoedukativt program for grupper med 4-8 foreldre. Tiltaket består av 10 møter som går over 10 uker. Deretter blir de 10 ukene etterfulgt av to oppfølgingsmøter som kalles for «boosters». De to siste møtene kommer med en måneds mellomrom. Hvert møte varer i 90 minutter og det anbefales at det blir servert et lite måltid for å skape en behagelig og trygg start på hvert møte.

Gruppemøtene følger gangen som er beskrevet i en behandlingsmanual som er oversatt til norsk av forskerne Tori Mauseth og Magne Mæhle. Manualen består av 12 kapitler som fungerer som «mal» til hvert gruppemøte. I hvert møte får de se videoklipp, får utdelt materiale og får muligheten til å reflektere sammen i gruppen. På første samling får foreldrene en introduksjon til trygghetssirkelen samtidig som fokuset er å skape en trygg og omsorgsfull atmosfære. Andre samling går i detalj på trygghetssirkelen begreper rundt den. På samling tre introduseres samhandlingen mellom foreldre og barn som en dans; og viktigheten av å være samregulert blir presentert. På samling fire presenteres temaet; å organisere følelsene til barnet. På samling fem introduseres reparasjonssirkelen som er en sirkel for å illustrere emosjonsregulering, På samling seks er temaet villedende signaler og «sharkmusic». På samling syv fortsetter det med villedende signaler og desorganiserte mønstre; altså «hender som er begrenset på sirkelen». På samling åtte går de igjennom viktigheten av reparasjoner når det skjer brudd. Samling ni presenterer veien fra samregulering til selvregulering. Samling ti er øvelse og integrasjon av stoffet. Samling 11 og 12 er oppfølgingstimer med repetisjon fra foregående samlinger (Marvin et.al, 2002).

I gruppene brukes arkiverte filmer og grafisk materiale som gjennomgår ulike sider av barns tilknytningsatferd og behov, samtidig som foreldrene får hjelp til å forstå sine barns atferd og behov. Det legges også vekt på foreldrenes egne tilknytningsbehov. Materialet er forskningsbasert og hentet fra tilknytningsfeltet, utviklingspsykologi og hjerneforskning (Marvin et.al, 2002).

3.4 Sertifisering av terapeuten

Opplæring i COS gruppemodell har blitt gitt av Robert Marvin og Willian Whealan i samarbeid med Nasjonalt nettverk for sped- og småbarns psykiske helse. Det er utdannet fem norske veiledere som er under opplæring til å overta videre opplæring i COS Virginia gruppemodell. Opplæringen i gruppemodellen går over 3-4 semestre og består av fire hoveddeler:

- Deltagelse på 5 dagers kodekurs der deltagerne får grundig opplæring i tilknytningsteori parallelt med øvelser i observasjon mellom barn og foreldre basert på videopptak i fremmedsituasjon.
- Bestått reliabilitetstest i Secure Base-Safe Haven kodesystem til bruk i intervensjonsarbeid.
- Deltagelse på 5 dagers opplæring i trygghetssirkelen gruppemodell.
- Regelmessig veiledning gjennom to gruppeforløp

COS Gruppemodell Virginia innebærer dyptgående kurslederopplæring i atferdsobservasjon og kartlegging av tilknytningsmønstre med utgangspunkt i fremmedrom- situasjon, før opplæring i selve intervensjonen (Marvin et. al, 2002).

3.5 Målgruppe

So tidligere nevnt er COS gruppemodell et forbyggende behandlingstiltak for foreldre med barn i moderat risiko. Risikogruppen er barn der det har vært brudd i tidlige omsorgsrelasjoner, som for eksempel hos foster- og adoptivbarn. Det har som formål å fremme utviklingsstøttende samspill mellom foreldre og barn. Tiltaket kan både være universalforebyggende og for foreldre med barn i risiko. Modellen kan også brukes som tiltak til biologiske foreldre som har barn i førskolealder med kliniske tilstandsbilder hvor utrygge tilknytningsrelasjoner inngår som en bekymring (Marvin et.al, 2002).

Målgruppen er hovedsakelig for barn i førskolealder, men kan anvendes til foreldre med eldre barn også.

3.5.1 Eksklusjonskriterier

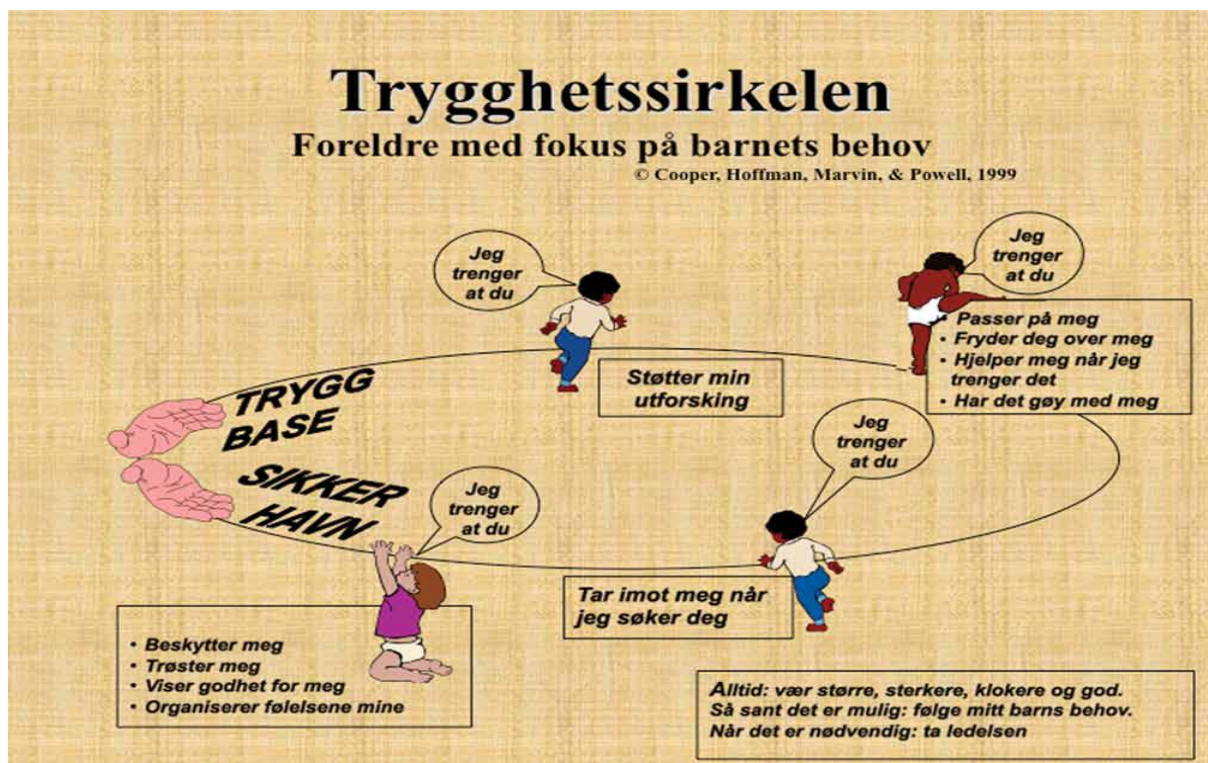
Eksklusjonskriterier er barn som har diagnosen autisme, dissosiativ atferd, alvorlig psykisk utviklingshemming, moderat til alvorlig utviklingsmessig eller medisinske vansker og barn som viser alvorlig utagering og farlig destruktiv atferd. Eksklusjonskriteriene for foreldrene er omsorgsgivere med alvorlige psykiske vansker eller psykisk utviklingshemming (psykose, alvorlig depresjon/og eller alvorlig posttraumatisk reaksjoner), foreldre som har alvorlige vansker med aggresjonsmestring som vil skade gruppeprosessen, foreldre som aktivt misbruker rusmidler og foreldre i akutt krise. Gruppemodellen forutsetter ikke at det gjennomføres formelle utredninger i forkant.

3.6 Tema og innhold i COS

I dette avsnittet presenteres de mest sentrale temaene og innholdet i COS. Et par av illustrasjonene foreldrene får utdelt i gruppemøtene vil også bli presentert.

3.6.1 Trygghetssirkelen

Trygghetssirkelen er selve fundamentet i Circle of Security, uavhengig av type intervensjon eller retning (Marvin et. al, 2002).

Figur 1. «Trygghetssirkelen. Foreldre med fokus på barns behov.» Hentet fra COS Virginia gruppemodell, manual, 2013.

Illustrasjonen representerer hva tilknytning er; utforskning og beskyttelse, og hvor gjensidig dette er i en trygg tilknytning (Bowlby, 1969) Trygghetssirkelen presenterer hva Bowlby (og mange flere i ettertid) var opptatt av; den farligste hendelsen for mennesker er atskillelse fra en beskyttende voksen. På den andre siden anerkjent Bowlby (1969) behovet for utforskning som avgjørende for overlevelse. Når barn føler seg trygge og sikre gir det både optimal sikkerhet og mestring av nødvendige ferdigheter (Bowlby, 1969). Men når barn føler seg truet, utsatt, kritisert, eller utsatt for angrep, avslutter deres utforskende system (Bowlby, 1969) som er illustrert øverst på sirkelen. Trygghetssirkelen illustrerer barns utforsking- og tilknytningssystem på en pedagogisk måte. På den øvre delen av sirkelen er utforskningsatferden illustrert og på den nedre delen av sirkelen er tilknytningsatferden illustrert. Har man har forstått alle aspektene ved trygghetssirkelen, så har man også forstått viktige aspekter rundt begrepet tilknytning (Marvin et.al 2002).

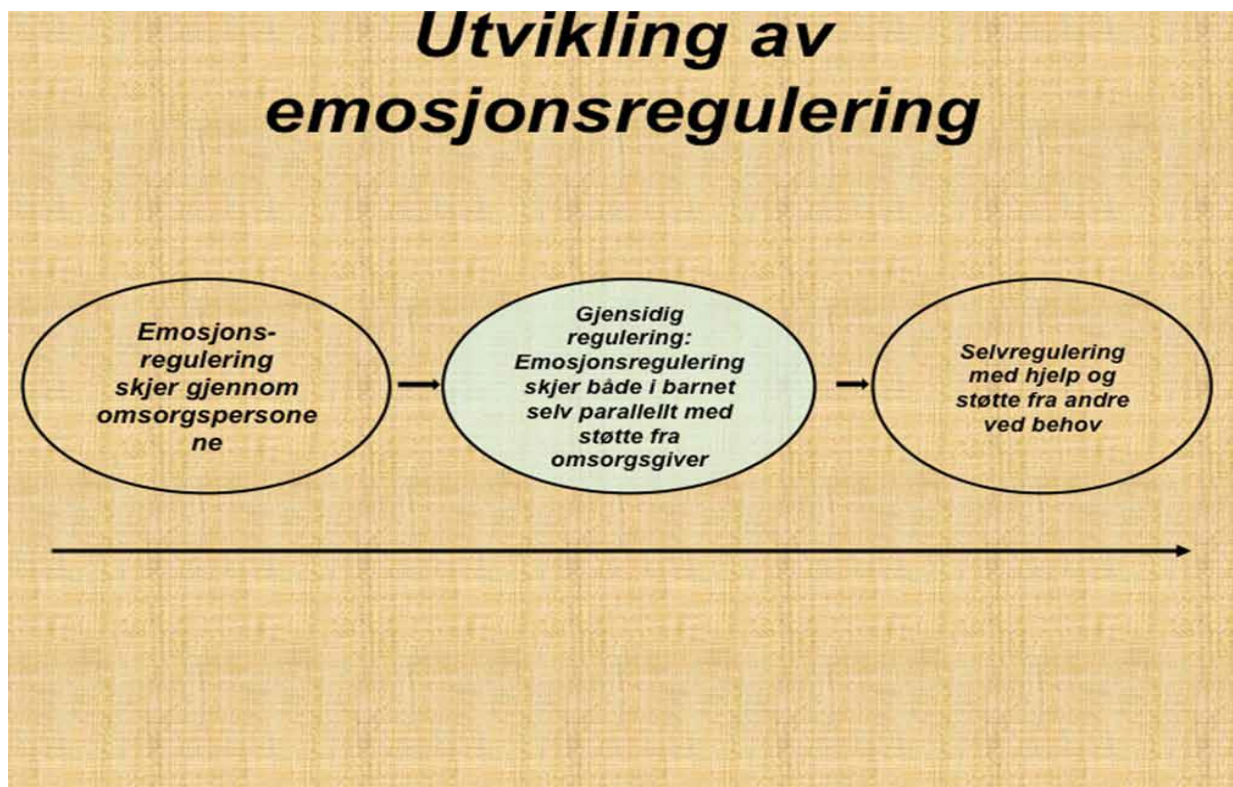
Hendene representerer foreldrene, de er både trygg base og trygg havn, begreper som er introdusert av Mary Ainsworth. I hendene fylles den innvendige, emosjonelle «koppen» til barna opp, slik at de er trygg og klar for utforskning. Da vet de at de har beskyttelse, noen som gleder seg over dem, noen som hjelper dem akkurat nok og noen som kan leke med dem; dette er å støtte til utforskning hos barn. Koppen som var full, blir sakte, men sikkert tomme når barnet utforsker, etter hvert ønsker barnet å komme inn til sin «trygge havn» å fylle opp koppen igjen. For at barnet skal føle seg velkommen er det viktig at omsorgspersonen er klar for å ta imot barnet ved å trøste, beskytte, glede seg over og organisere følelsene til barnet (Marvin et.al, 2002).

Under sirkelen står et «mantra» som er *«alt foreldre trenger å vite om å være foreldre på mindre enn tjue ord»: Alltid: fremstå som større, sterkere, klokere og god, når mulig; følg barnet behov, når nødvendig; ta ledelsen.* I dette mantraet ligger det også forskning; foreldre skal være større- altså den voksne; barnet skal ikke være den voksne, det kan i verste fall føre til parentifisering av barnet (Kvelling, 2010). I å være sterkere ligger det at den voksne skal være sterkere psykisk. Den voksne skal tåle følelsene til barnet; og tydelig være den sterke som kan organisere barnet, og ikke motsatt. Den voksne skal være klokere; foreldre vet best og må ta riktig avgjørelser når ikke barnet klarer det. Foreldrene skal alltid være god; det skal være en balanse mellom disse adjektivene. Blir man for stor eller sterk blir man ond, men må alltid ha balansen mellom å være sterkere og større, men god (Marvin et.al, 2002).

Sirkelen gjentas på hver gruppesamling. Deltagerne blir bedt om å observere barna hjemme å se om de ser noen situasjoner der barnet befinner seg på sirkelen; dette kalles «sirkelhistorier».

3.6.2 Organisere barnets følelser

«Å organisere barnets følelser» er et av punktene på sirkelen. Dette innebærer emosjonell regulering eller samregulering av barnet. Dette betyr at foreldrene må hjelpe barnet til å håndtere følelsen når den blir for stor å håndtere alene for barnet. Tilknytning til omsorgspersonen er den viktigste funksjonen for å skape et selvregulerende informasjonskontrollsystem i barnet (Marvin et.al, 2002). Tilknytningsbåndet er en kontekst for læring av emosjonsregulering (Fonagy, 2002). Kvaliteten av den affektive informasjonsutvekslingen foregår i tilknytningsbåndet, som er kjernen i relasjonen mellom spedbarn og tilknytningspersonen (Sørensen, 2006). Hvordan barnet blir selvregulert avhenger av omsorgspersonens egen affektregulering er hensiktsmessig utviklet (Schoore, 2006).

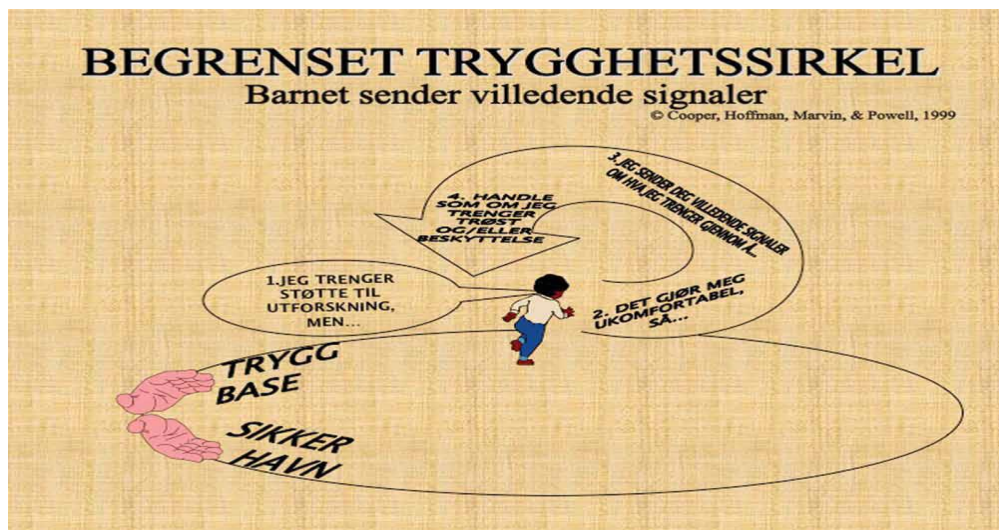

Figur 2. «Utvikling av emosjonsregulering.» Hentet fra COS Virginia gruppemodell, manual, 2013.

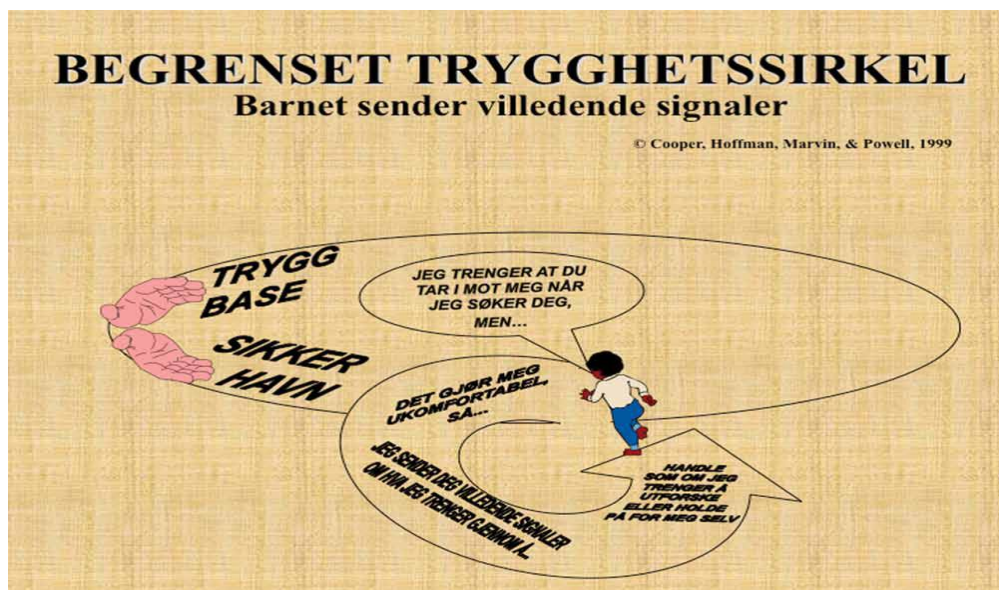
Illustrasjonen viser det mange teoretikere beskriver; emosjonsreguleringen i tre faser: det starter med ytre regulering, deretter koregulering (samarbeid mellom barnet og omsorgspersonen) som leder til selvregulering (barnet styrer seg selv). I spedbarnsalder trenger barn å bli ytre regulert. Etter hvert som de blir større klarer de å identifisere noen av følelsene selv, og de blir håndterbare for dem. Først da kan foreldrene samregulere seg med barnet (koregulere). Da samarbeidet barnet og foreldrene om å håndtere følelsene til barnet når følelsene blir for stor til å håndtere for barnet alene. Dette skal føre til at barnet på sikt blir selvregulert (Marvin et.al, 2002) (Kvello, 2010).

3.6.3 «Sharkmusic» og villedende- og veiledende signaler

Begrepet «Sharkmusic» betyr haimusikk på norsk. I kurset får foreldrene se en video av en natursti som føres til en nydelig strand. Denne videoen blir spilt to ganger; en gang med fin rolig musikk og en gang med haimusikk. Tanken er at foreldrene blir forbauset over hvor forskjellig stien og stranden så ut med ulike bakgrunnsmusikk. Dette skal illustrere at hendelser i livet vårt danner en «bakgrunnsmusikk» i forskjellige situasjoner. «Sharkmusic» oppstår i situasjoner der vedkommende blir redd eller engstelig, men situasjonen er ikke farlig i seg selv. Faren er konstruert av den som har «sharkmusic» på bakgrunn av de indre arbeidsmodellene til vedkommende (Marvin et.al, 2002) Haimusikk fører ofte til at en unngår situasjoner som er ubehagelig, gjerne uten å være klar over at man unngår disse situasjonene. Trygghetssirkelen skal illustrere barns behov på en slik måte at det blir enklere for foreldrene å gjenkjenne sin haimusikk. Hensikten er at foreldre i kurset gjenkjenner sin haimusikk på sirkelen; et eksempel kan være at foreldrene, i situasjoner der barnet skal ut å utforske, får ubehag (dette kan oppfattes som avvisning for noen foreldre). Ved å reflektere over sin haimusikk, og hvordan omsorgspersonen og barnet reagerer når foreldrene har haimusikk, kan de oppdage at barnet gir dem villedende signaler i disse situasjonene.

Figur 3. «Begrenset trygghetssirkel. Barnet sender villedende signaler». Hentet fra COS Virginia gruppemodell, manual, 2013.

Figur 4. «Begrenset trygghetssirkel. Barnet sender villedende signaler». Henter fra COS Virginia gruppemodell, manual, 2013.

Som illustrert av figur 3 og 4, kan barnet altså føle at omsorgspersonen synes det er ubehagelig, og således unngår de den situasjonen ved å late som de ønsker det motsatte (det som foreldrene føler seg komfortabel med). Barn kan gi villedende signaler oppe og nede på sirkelen. På figur 4 ser man et eksempel på noe som kan utvikles seg til å bli et utrygt

unnnvikende tilknytningsmønster; her deaktiverer barnet sitt tilknytningssystem (Brandtzæg og Torsteinson, 2011).

3.6.4 Veien til trygg tilknytning

En lignende illustrasjon som vist nedenfor brukes i DVD Parenting DVD kurset og er ikke brukt i COS Virginia gruppemodell. Jeg velger likevel å ha den med som en del av teorien, fordi modellen bygger på teori som er felles for begge programmene. Jeg har også valgt å bruke denne modellen i den oppsummerende diskusjonen. Jeg vil derfor at leseren skal få et innblikk i hva den handler om.

COS beskriver veien til trygg tilknytning i fire faser:

Figur 5. «Veien til trygg tilknytning». Hentet fra COS International Parenting DVD (ikke lik originalen)

1. Som vist i illustrasjonen kan man altså si at et ønske om trygg tilknytning innebærer et ønske om å endre seg eller endre situasjonen (Brandtzæg og Torsteinson, 2011). Dette er en forutsetning for alle endringsbaserte metoder.

2. Å ha et kart til å forstå barns behov innebærer å forstå barns utforsking- og tilknytningsbehov, samt å hjelpe foreldrene til å forstå hva passende respondering på barnas behov rundt sirkelen, er. Dette punktet beskriver at man trenger en forståelse av punktene rundt trygghetssirkelen samt få kunnskap om viktigheten av mentalisering. Foreldrene får

gjennom kurset, kunnskap om ulike aspekter ved omsorgsutøvelse som illustreres ved hjelp av trygghetssirkelen, for eksempel organisering av barnets følelser (Brandtzæg og Torsteinson, 2011).

3. Å ta et steg til siden å se på seg selv og barnet sitt, er viktig i COS kurset. Det er her foreldrene kobler kunnskapen i punkt 2. til sitt liv. De trekker tråder fra trygghetssirkelen til sitt eget liv og sine egne barn. De begynner å se på seg selv utenifra i forskjellige settinger. Det er i denne fasen foreldrene får muligheten til å indentifisere sin «sharkmusic» og barnas villedende/ veiledende signaler, samt reflektere over hvordan de organiserer barnet og hvordan de selv har blitt oppdradd (Brandtzæg og Torsteinson, 2011).

4. Denne fasen består av å prate om det de opplever og analyserer. For å internalisere kunnskapen i praksis må foreldrene prate om det og gjennom samtale bli mer bevisst. Gjennom gruppekurset får foreldrene prate med andre foreldre og delt erfaringer (Brandtzæg og Torsteinson, 2011).

3.7 Forskning på tiltaket

3.7.1 COS Gruppemodell Virginia

Nasjonalt kompetansesenter for Sped- og småbarns psykiske helse, Regionsenter for unge barns psykiske helse, Øst & Sør har søkt om midler til en randomisert kontrollert studie og håper å komme i gang høsten 2013. Studien har som formål å undersøke effektiviteten av COS Virginia gruppemodell, sammenlignet med andre hjelpetiltak i regi av barnevernet. Målgruppen vil være biologiske familier og fosterfamilier med førskolebarn som mottar tiltak fra barnevernet.

Ungsinn er en norsk database for behandlingsforskning som tilhører Universitetet i Tromsø. Ungsinn har vurdert COS gruppemodell Virginia som et sannsynlig virksomt tiltak på evidensnivå 2.

Det finnes per dags dato ingen norsk forskning på COS Virginia gruppemodell.

3.7.2 Internasjonal forskning på Circle of Security

I 2002 skrev Cooper, Hoffman, Powell og Marvin en artikkel om prosjektet Circle of Security intervensjon protokollen. De konkluderte med at målet med metoden var:

- Å øke foreldrenes sensitivitet og passende respondering når barnet utforsker og søker deres nærhet.
- Å øke foreldrenes evne til å reflektere over både egen atferd og barnets atferd
- Å hjelpe foreldrene å reflektere over hvordan deres egen historie påvirket deres nåværende omsorgsmønstre.

(Marvin et.al, 2002)

Det foreligger ingen effektstudier på noen av de forebyggende versjonene av COS (COS Virginia og COS International Parenting). I 1998 utviklet Cooper, Hoffman, Powell og Marvin "Circle of Security Intervention" protokollen (Hoffman, Marvin, Cooper & Powell, 2006). Disse er terapeutiske versjoner som er langt mer omfattende enn forebyggingsintervensjonene. Det er gjort tre publiserte studier; en i 2006, 2010 og 2011.

Den første studien; gjennomført i 2006 var utført av Cooper, Hoffman, Powell og Marvin. Dette ble kalt «Headstartstudien» Målsettingen var å endre småbarns og førskolebarns tilknytningsmønstre. Her var studien lagt opp som et pre-post design, altså før og etter utredning, som i denne studien var fremmedsituasjon og COS-intervju. 65 barn-foreldre dyader ble rekruttert fra Head start, altså førskolealder. Alle barna kom fra lav sosioøkonomisk bakgrunn og de fleste foreldrene rapporterte om barndomstraumer og/eller mishandling. Utredningen var som tidligere nevnt fremmedsituasjon og COS-intervju som består av intervju med omsorgspersonen for å kartlegge omsorgspersonens mentale tilstand når det gjelder tilknytning (Brandtzæg et.al, 2011). Behandlingen var 20 ukers gruppeintervensjon. I gruppen gikk de blant annet gjennom redigerte opptak fra fremmedsituasjonen de selv hadde vært med i. Resultatene var en signifikant reduksjon av desorganiserte barn og reduksjon fra 80 % til 46 % utrygghet etter intervensjonen (Cooper, Hoffman, Powell & Marvin, 2006).

Den andre studien var gjennomført i 2010 av Cassidy, Ziv, Stupica, Sherman, Butlet, Karfgin, Cooper, Hoffman og Powell. Målsettingen var å styrke tilknytningen til spedbarn av mødre i fengsel. Dette ble også kalt «Tamarstudien». Dette var også et pre/post-design studie. Utvalget var mindre; 20 objekter. Intervensjonen var rettet mot mødrene i fengsel. Alle ble rekruttert under graviditeten. Alle mødrene var rusmisbrukere, men ikke dømt for voldsbruk. Utredningen i denne studien bestod av eksperimentet «still face», som innebærer at omsorgspersonen skal være helt avflatet og mimikkløs i ansiktet over en viss tid sammen med babyen for å vurdere reaksjonene på babyen (Cassidy et.al, 2010). Det ble også gjennomført

COS-intervju på mødrene. Behandlingen de fikk var traumebehandling og COS- veiledning gjennom en tidlig versjon av COS Parenting DVD. Alle mødrene fikk ukentlig behandling fra svangerskapet til barna var minst 6 måneder, og bodde videre under forhold med miljøoppfølging. Totalt 15 måneder med intervensjon. Barna til mødrene som gjennomført behandlingen hadde trygg tilknytning i samme omfang som barna i lavrisikoutvalg (70 % av barna var trygge). Mødrene hadde samme sensitivitetsnivå som i normalutvalg. Mødrenes depresjonsnivå ble lavere etter behandling. Mødrenes egenvurdering av behandlingen var at COS grupper sammen med traumebehandling var viktigst (Cassidy et.al, 2010).

Den tredje studien var gjennomført av Cassidy, Woodhouse, Sherman, Stupica og Lejuez i 2011. Målsettingen var å utforske hvordan spedbarnsirritabilitet og mødres tilknytningsstil arbeider sammen som moderatorer på effekten av tilknytningsbasert intervensjon. Studien bygde på to hypoteser; I tråd med «differential-susceptibility hypothesis» (Belsky og Pluess, 2009) tenkte man at de mest irriterte barna ville ha størst effekt av intervensjonen. Den andre hypotesen gikk ut på at «less is more». I denne studien var utvalget 220, det var en randomisert studie (110 i hver gruppe). Kontrollgruppen mottok tre timer med psykoedukasjon. Alle som ble rekruttert var irritable barn med mødre som rapporterte sosioøkonomisk stress. Barnet ble plukket ut fra listen blant de 20 % høyeste på «newborn irritability as assessed the Neonatal Behavioral Assessment Scale (NBAS, Brazelton og Nugent, 1995). Barnet ble deretter delt inn i to grupper «høyt irritable spedbarn» og «moderat irritable spedbarn». Utredningen bestod av økonomi og NBAS (Brazelton og Nugent, 1995) en måned før fødsel (Brennan et al, 1998) og selvrapport på egen voksen tilknytningsstil. Behandling var en COS- HV4 intervensjon som ble utviklet for dette studiet. Det bestod av totalt fire hjemmebesøk. Tre hjemmebesøk med tre ukers mellomrom der barna var 6,5 måneder til 9 måneder). Foreldrene mottok sentrale elementer fra COS Intervensjonen. Etter to uker fikk foreldrene et fjerde hjemmebesøk der de fikk videoopptakene og anledning til å diskutere intervensjonen og eventuelle bekymringer. Behandlingen bestod av tre trinn; første trinn var å bygge allianse og psykoedukasjon, trinn to bestod av videofeedback; gjennomgang av både sensitivitet og sårbare sider av omsorgen. Trinn tre bestod av fokusering på psykologiske faktorer som kunne hemme sensitivitet; «shark music.». Mødrene fikk også lekser mellom hvert hjemmebesøk, for eksempel å forklare barns behov til en venn eller observere barnet sitt i hverdagssituasjoner. Resultatene; 96 % av de høyt irritable barna ble klassifisert som trygge dersom mødrene fikk intervensjonen, mens bare 45 % ble klassifisert som trygge i kontrollgruppen. Moderate irritable barn ble ikke like påvirket av intervensjonen,

da deres rate for trygg tilknytning lå på rundt 60 % i begge grupper. Effekten var størst for de mødrene med unngående strategier.

4.0 Metodisk tilnærming

Jeg ønsker i dette kapittelet å redegjøre for hvordan jeg har gått frem metodologisk, samt å gi leseren et innblikk i de valg og vurderinger som er gjort for å styrke studiens validitet.

Denne studien er en evalueringsstudie av foreldre til barn med atferdsproblematikk sine erfaringer av gruppemodellen; «Circle of Security- Virginia», minimum 6 måneder etter å ha fullført programmet.

Det gjøres en evaluering av deltagerens utbytte av tiltaket i etterkant, noe som innebærer at jeg har gjennomført en evalueringsstudie. Metodetilnærmingen vil være viktig verktøy for innhenting av data som skal underbygge problemstillingen samt besvare forskningsspørsmålet. Jeg har valgt en kvalitativ tilnærming hvor jeg har brukt kvalitative forskningsintervju, nærmere bestemt «semistrukturert livsverdenintervju».

Jeg har valgt å starte med å redegjøre for mitt vitenskapsteoretiske perspektiv fordi det er grunnlaget for den metodiske tilnærmingen jeg har valgt. Deretter skriver jeg litt om min førforståelse, metodevalg, utvalg, intervjuguide og gjennomføring av studien. Studiens kvalitetsvurdering med fokus på reliabilitet, validitet og overføringsverdi diskuteres avslutningsvis før siste avsnitt vil omhandle etiske betraktninger i forhold til mitt prosjekt.

4.1 Vitenskapsteoretiske perspektiv

Min studie er knyttet til et vitenskapelig syn som framfor alt vektlegger informantenes egen forståelse og oppfatning. Målsettingen min er å få et innblikk i foreldrenes opplevelse av å ha fullført COS- kurs. Intervjuets styrke, som Kvale og Brinkmann (2009) poengterer, er dens tilgang til informantenes dagligverden. På bakgrunn av dette mener jeg at det er det fenomenologiske perspektivet som i størst grad passer til min metodiske tilnærming.

4.1.1 Fenomenologi

Fenomenologi kan defineres som er filosofisk perspektiv basert på beskrivelser og analyser av bevisstheten med vekt på forskningsdeltagerens livsverden. Med dette menes det å se bort fra forskerens førforståelse og forståelsesramme og søke etter de beskrevne fenomenenes essensielle og vedvarende betydning (Kvale & Brinkmann, 2009). Begrepet «livsverden» er verden slik vi møter den i dagliglivet, slik verden foreligger i direkte og umiddelbare opplevelser, uavhengig av vitenskapelige forklaring (Kvale & Brinkmann, 2009).

Fenomenologi er på ingen måte noen entydig tradisjon, men således en rekke retninger (Dalen, 2004). I et kvalitativt forskningsperspektiv er fenomenologi et begrep som peker på interesse for å forstå sosiale fenomener ut ifra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene. Ut ifra dette blir den virkelige virkeligheten det som mennesket oppfatter (Kvale & Brinkmann, 2009).

Innenfor fenomenologisk filosofi er objektivitet et uttrykk for troskap mot fenomenene som er undersøkt. I tråd med dette skriver Gall, Gall og Borg (2007) at det handler om at forskeren må forstå menneskers ut ifra deres eget ståsted. Dette vil kreve sensitive og empatiske intervjuere som lytter med det mål for øye å få tak i nettopp disse aspektene ved det informantene setter ord på. Dette er noe jeg vil ha med meg i tankene når jeg skal presentere, analysere og drøfte intervjuene.

Fenomenologien vektlegger bevissthet og livsverden, åpenhet overfor informantenes opplevelser, stor vekt på presise skildringer, sette forhåndskunnskap i parentes, og et søk etter essensielle betydninger i beskrivelsene (Gall, Gall og Borg, 2007). Dette vil påvirke studien; mitt valg av forskningsintervju vil blant annet være til dels inspirert av fenomenologien med tanke på overnevnte områder.

4.2.1 Forskerens forståelsesramme

Jeg vil si litt om min førforståelse i starten av kapitlet, slik at leseren tidlig får et innblikk i hva som er bakgrunnen for jeg har valgt å gjøre denne studien, og valgt denne metodiske innfallsvinkelen. I kvalitative studier er forskerens forståelsesramme viktig å være bevisst over, da forskeren i kvalitative studier fortolker, velger ut og bearbeider datamateriale i større grad (Kvale, 2001) enn kvantitative studier.

Jeg arbeider som barnevernкуратор i en barneverntjeneste og mitt første møte med COS var gjennom en familieveileder på min arbeidsplass. Familieveilederen gjennomførte et COS-kurs på de ansatte. Jeg ble fasinert over at kurset hadde svært enkle illustrasjoner på å forstå barns behov, som i dybden beskrev tilknytnings- og mentaliseringsteori. Umiddelbart begynte folk å diskutere «sirkelhistorier» i arbeidstiden, og i økende grad forstod vi at COS kan overføres i svært mange situasjoner. Vi var flere som delte den oppfatning om at begrepene i COS ble husket, og at essensen var forstått. Dette var bakgrunnen for at jeg ønsket å se videre på dette. Jeg ble nysgjerrig på om begrepene og innholdet ble husket like godt hos foreldrene som har tatt COS- kurset. Fikk de også aha-opplevelser? Husker de fortsatt hva som ble sagt etter ett år? Tar de i bruk tankegodset? Og i tilfellet, hvilken endring har de selv erfart?

Jeg var også nysgjerrig på hvordan er program med fokus på forståelse av barn og refleksjon kunne endre noe hos foreldrene. Vi vet at mange foreldre ønsker konkrete strategier og metoder. COS gir ikke slike håndfaste metoder til foreldrene som for eksempel PMTO. Jeg var nysgjerrig på om de likevel greide å nyttiggjøre seg COS i hverdagen. Vi vet at foreldre med barn som har atferdsvansker ofte ønsker metoder for å redusere den negative atferden til barna. COS fokuserer på foreldrene, hvilke svakheter («sharkmusic») og styrker foreldrene har, og hvordan dette påvirker barnas atferd. Jeg var nysgjerrig på hva foreldre synes om denne tilnærmingen.

Førforståelsen min er noe jeg har vært bevisst på gjennom hele prosessen spesielt da jeg har en fenomenologisk tilnærming i oppgaven. Hva tar jeg med meg av tanker og tolkninger i intervjuene? Hvilke vurderinger gjør jeg i analysearbeidet, er det farget av meg selv? Jeg har hatt med meg slike tanker gjennom hele prosessen.

4.2 Metodevalg

Et forskningsdesign er en plan eller skisse på gjennomføringen av undersøkelsen og derav en beskrivelse på hvordan en undersøkelse skal utføres, hvem som er aktuelle informanter og hva som skal fokuseres på (Thagaard, 2003). På områder som er lite forsket på fra før, kan kvalitative forskningsmetoder være godt egnet (Ringdal, 2001); i Norge var det ikke gjennomført forskningstudier på COS. Metoden kan belyse fenomener som har vært lite studert, og utvikle begreper for å studere slike fenomener (Ringdal, 2001). I tillegg var jeg interessert i opplevelsen til foreldrene ved å delta på COS, jeg ønsker å høre historien deres og hvilke erfaringer de hadde gjort seg. Det var naturlig for meg å velge kvalitativt forskningsdesign slik at jeg fikk muligheten til å ha en samtale med informantene der jeg kunne gå i dybden på deres erfaringer.

4.2.1 Evalueringsstudie

Da jeg ønsket å finne ut hvilke erfaringer foreldrene hadde etter å ha deltatt på COS-kurs valgte jeg å utføre en evalueringsstudie. Ved evalueringsstudier kan en intervensjon eller et tiltak som er igangsatt evalueres med henhold til om det har medført endring i forhold til før intervensjonen/tiltaket fant sted (Gall et al., 2007). Før igangsetting av en evalueringsstudie er det viktig å kartlegge ulike faktorer: Programmets involverte, hvem som har interesse av resultatene, i tillegg hva som er hensikten og formålet med evalueringen (Gall et al., 2007). Dette var noe jeg kartla før jeg startet intervjuene. For å finne ut hvilke erfaringer foreldrene hadde gjort seg i forhold til blant annet endring/utvikling som omsorgsperson, fikk jeg et

innblikk i deres erfaringer etter fullført kurs. Evalueringen er utelukkende basert på foreldrene erfaringer. Dette vil si at det intervjues etter tiltaksperioden- ikke før. I denne sammenheng vil det bety etter de har avsluttet COS-kurset. For å studere et program med tanke på deltagerens utbytte kan en bruke mange forskjellige metoder. I mitt prosjekt valgte jeg å bruke kvalitativ tilnærming i form av et semistrukturert livsverdenintervju (Lund, 2002).

4.2.2 Det semistrukturerte livsverdenintervju

Mitt mål var å ha fokus på å forstå informantenes erfaringer og tanker rundt et gitt emne. Det ble naturlig å velge et semistrukturert livsverdenintervju. Dette innebærer å hente beskrivelser av informantenes virkelighet; livsverden. Deretter skal forsker fortolke beskrivelsen for å kunne oppnå en bedre utvidet forståelse for hva intervjupersonene forteller. Det semistrukturerte livsverdenintervjuet er i tråd med den fenomenologiske tilnærming (Kvale & Brinkmann, 2009). I et semistrukturert intervju formulerer forskeren spørsmål og temaer på forhånd som skal være i fokus under intervjuet (Dalen, 2004). Dette gjør det enklere for forsker å holde fokus, og ha oversikt over tematikken. En annen fordel med slikt intervju er muligheten forskeren har til å følge opp uforutsette og vage ting som dukker opp (Gall et al., 2007).

4.3 Utvalg

4.3.1 Rekruttering

Da jeg begynte på prosjektet og hadde besluttet at jeg ville intervju foreldre som hadde gjennomgått COS var målet å lokalisere informanter som hadde fullført kurset; COS Virginia gruppemodell. Jeg valgte å intervju foreldre da jeg vil få primærdata fra dem som har gått gjennom kurset selv og fordi jeg ønsket å finne ut hva tanker deltagerne på COS- gruppen hadde gjort seg.

Jeg fikk kjennskap til at det var *en* bydel som var godt i gang med denne modellen av COS opplæring. Jeg kontaktet kursleder i denne kommunen. Innenfor kvalitativt design kalles dette hensiktsmessig utvalg (Vedeler, 2000). Jeg hadde en avtale med COS- kurslederen i den kommunen jeg skulle gjøre undersøkelse. Avtalen var at kurslederen skulle rekruttere informantene ved å spørre hvem som kunne tenke seg å delta, og trekke tilfeldig blant dem.

Familieveilederen/kurslederen ved denne kommune var mitt bindeledd til informantene. Hun utarbeidet en liste med alle navnene på informantene som var aktuelle. Hun ekskluderte tre informanter da disse var i en livskrise. Jeg sendte henne informasjonsskrivet jeg hadde

utarbeidet (se vedlegg nr. 1), og hun sendte et brev i posten til dem med mulighet for å signere og sende tilbake. Jeg fikk ingen henvendelser så vi skjønnte fort at det var optimistisk å tro at informantene sendte samtykke i retur i posten for å være med, så jeg ba om listen over informantene. Jeg ringte til en og en person nedover listen og viste til informasjonsbrevet det hadde mottatt. På samme dagen fikk jeg alle seks informantene. Jeg booket datoer og klokkeslett med dem, og tilbød meg å gjennomføre intervjuet der de ønsket.

4.3.2 Utvalg

Utvalget var personer som ønsket å være med på undersøkelsen. Det var totalt tretti foreldre i en anonym barneverntjeneste som har gjennomgått COS- Virginia – kurset. Dette var både biologiske foreldre, fosterforeldre og adoptivforeldre. Informantene har gått igjennom COS – gruppemodell i en bestemt anonymisert kommune da det begrenser seg hvor mange kommuner som har implementert COS Virginia gruppemodell.

Utvalget ville ikke bestå av spesielle karaktertrekk hos foreldrene. Jeg valgte å ta for meg biologiske foreldre og adoptivforeldre.

Kvale og Brinkmann (2009) skriver at det skal intervjues så mange som er nødvendig for å få tilstrekkelig datamateriale. Jeg intervjuet seks personer.

På neste side har jeg utarbeidet en tabell som viser en oversikt over informantene.

4.3.3 Presentasjon av familiene

Hvem er intervjuet?	Informasjon om informanten	Informasjon om familien	Selvrapportert henvisningsgrunn
Informant 1	Far	Mor og far er skilt. Adoptivforeldre.	Adoptivdatter på 19 år- atferdsvansker/utagering
Informant 2	Mor	Biologisk barn. Mor og far er skilt. Mor har daglig omsorg.	Datter på 14 år- atferdsvansker/utagering
Informant 3	Mor- ektepar	Biologisk barn. Vanligvis daglig omsorg. Frivillige plassert gutten i fosterhjem i en periode.	Sønn på 14 år- atferdsvansker/utagering

Informant 4	Far- ektepar	Se forrige.	Se forrige.
Informant 5	Far	Biologisk barn. Far har daglig omsorg alene for to gutter på 7 og 10 år. Samvær med to gutter til.	Gutt 10 år- språkvansker, impulsiv og hatt en vanskelig oppvekst.
Informant 6	Far	Biologisk barn. Far daglig omsorg for gutt på 8 år.	Gutt 8 år- ADHD. Krevende atferd.

Figur 5. «Presentasjon av informantene»

Informasjonen i denne modellen kan ikke personidentifiseres. Utvalget har barn i ulike aldersgruppe; alt fra 7 år til 19 år. Jeg har intervjuet fire fedre og tre mødre i aldersgruppen 30 – 50 år. Alle foreldrene har barn med atferdsvansker i større eller mindre grad. Fire av foreldrene oppgir å ha barn med alvorlige atferdsvansker og to av foreldrene hadde barn med atferdsvansker i form av ADHD eller lignende diagnoser. Henvisningsgrunnen som er oppgitt er selvrapportert. Alle informantene var ferdig på kurset minimum 6 måneder før intervjuet ble gjennomført. Utvalget er rekruttert ut ifra et hensiktsmessig utvalg.

4.4 Utvikling av intervjuguide

Intervjusamtaler er et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan den enkelt har reflektert over COS sine metoder (Thagaard, 1998). I intervjuguiden (se vedlegg nr. 2) ønsket jeg å legge til rette for at informanten kan bruke sine egne ord og formuleringer.

4.4.1 Intervjuguide

Jeg planla å gjennomføre intervjuer i en halvstrukturert form. Jeg utarbeidet en intervjuguide på forhånd med skisse over temaer jeg ønsket å belyse (Kvale og Brinkmann, 2009)

Hensikten med intervjuguiden var at den skulle fungere som en rettesnor eller huskeliste gjennom intervjuet. På forhånd jobbet jeg grundig for å utarbeide relevante spørsmål og deretter gjennomførte jeg prøveintervju.

Jeg begynte med å gjennomføre et pilotintervju. Jeg merket i pilotintervjuet at spørsmålene gikk litt over i hverandre. Informanten hadde allerede vært innom en del av det som kom

senere i intervjuet. Jeg vurderte underveis i intervjuet å la henne snakke, og samtidig prøve å holde på temaet vi holdt på å prate om, men hvis informanten sa noe interessant som jeg ønsket å vite mer om, benyttet jeg anledningen. Andre ganger viste jeg til det hun hadde sagt, og spurte om hun kunne fortelle mer om det.

Intervjuguiden var inndelt i seks deler; Første del var «om omsorgsgiver». I denne kategorien ville jeg stille spørsmål som alder, kjønn, om de mottok andre tiltak parallelt og om de var biologisk forelder. Jeg vurderte at det var nyttig å ha denne delen først, da dette var enkelt å prate om, og vi fikk løsnet litt opp stemningen.

Neste del var «om barnet», her skulle jeg spørre to raske spørsmål om barnet; alder og kjønn.

Neste kategori var «om kurset». Her ville jeg stille spørsmål om selve kurset som innbar fakta om kurset i første omgang, før jeg gikk over på henvisningsgrunn, erfaringer ved bruk av kurset etc. I denne delen kunne vi snakke om videoklippene, kursleder, det å være i en gruppe etc. På slutten av denne delen kom vi til å bevege oss inn på mer sårbare tema som henvisningsgrunn, noe som kan være sårbart for foreldrene. Dette merket jeg kunne være sårbart da jeg gjennomførte pilotintervjuet. Jeg bestemte meg for at jeg kunne fortsette litt mer på fakta-delen i intervjuguiden om foreldrene skulle synes det var veldig ubehagelig- til de ble litt mer varm i trøyen. På en slik måte ville jeg få mest mulig utfyllende og ekte svar.

Fjerde del bestod av spørsmål om «opplevelse at utvikling som omsorgsperson». Her skulle jeg stille spørsmål som gikk på dem som omsorgspersoner.

Femte kategori var «å lese barnets behov». Her ville jeg stille spørsmål som hvordan de trodde barna deres hadde merket at de gikk på COS. Dette var interessant da det forhåpentligvis skulle utfordre foreldrenes refleksive evner i stor grad.

Siste kategori var «egen sårbarhet». Her var fokuset på foreldrenes sårbarheter og hva de tenkte rundt det.

4.5 Gjennomføring av studien

4.5.1 Gjennomføring av intervjuene

To av intervjuene ble gjennomført i deres hjem og tre intervju i to forskjellige anonyme barneverntjenester som ikke var deres egen kommune. Jeg hadde ikke inntrykk av at lokalet hadde påvirkning på intervjuene i den grad at det hadde vært bedre å gjennomføre dem et annet sted. Jeg hadde forhørt meg med informantene på forhånd om de var komfortable med å

bli intervjuet på barneverntjeneste, slik at de ikke ville synes det var ubehagelig og det ville påvirke deres tillit til meg. Jeg fikk inntrykk av at barneverntjenesten var en plass der de var komfortabel, spesielt da de ikke kjente til barneverntjenesten de ble intervjuet i. Da jeg intervjuet et ektepar i deres hjem, var informanten og jeg alene i rommet da intervjuet ble gjennomført.

Selv om jeg hadde kjennskap til temaet det skulle intervjues om, prøvde jeg å stille spørsmål og utvise en viss naivitet og nysgjerrighet omkring temaet som skulle utforskes. Når jeg brukte kvalitativt dybdeintervju kunne jeg stille åpne spørsmål uten forhåndsdefinerte svarkategorier. Med en slik metode fikk jeg frem personenes subjektive erfaringer, holdninger og meninger (Malterud, 2008).

Jeg brukte båndopptaker, noe som noen av informantene ikke var så komfortabel med i begynnelsen. Jeg fikk likevel ikke noe inntrykk av påtatthet og uekte svar når samtalen var begynt å flyte. Jeg hadde føringen på intervjuet, men jeg lot også informanten prate videre om hun bevegde seg over på andre temaer, noe som er i tråd med metoden halvstrukturerte intervju. Dette fordi jeg ville fange opp mest mulig gode synspunkt hos informanten, og bygge videre på dem hvis det var noe som var interessant.

4.5.2 Transkripsjon

Alle intervjuene ble tatt opp på lydbånd ved hjelp av båndopptaker, og ble senere transkribert. I transkriberingsprosessen skjer en fortolkning av datamaterialet (Kvale, 2001) og jeg bestemte meg for å transkribere ordrett det informantene sa for best mulig ivareta informantenes opprinnelige mening. I ettertid har jeg måttet ordne på noen «slengord» i sitatene, slik at sitatene blir forståelig. Informantene ga fyldige og gode beskrivelse og jeg opplevde at de var åpne og emosjonelt nærværende. Jeg hadde som sagt intervjuet syv personer. Ett av intervjuene hadde jeg gjennomført på kafe på et senter; her var det svært vanskelig å få tak i hva informanten sa. Etter flere forsøk bestemte jeg meg for å sløyfe dette intervjuet, da jeg hadde syv intervju jeg kunne bruke. Jeg var redd for å fortolke og tilegne informanten innhold i intervjuet som ikke stemte, da jeg ikke hørte alt som ble sagt.

4.5.3 Analyse

Analysen er fasen mellom innhenting av datamateriale og det endelige resultatet som forskeren presenterer i oppgaven. Det er i denne fasen forskeren skaper en forbindelse mellom fortellingene i intervjuene og sluttproduktet. Analysemetodene skal bidra til organisering av datamateriale samt få frem meningen i innholdet på en kortfattet form (Kvale, 2001). I mitt

prosjekt har jeg benyttet en spesiell tilnærming innenfor kvalitativ metode. Jeg har fulgt prosedyren for tematisk analyse utarbeidet av Braun & Clark (2006). Denne analysen er en metode der man identifiserer, analyserer og rapporterer mønstre eller temaer i et datamateriale (Braun & Clarke, 2006). Denne metoden har vært sett på som et kodingsverktøy som blir benyttet innenfor ulike kvalitative analysemetoder, og har ikke vært anerkjent som en selvstendig metode. Braun og Clarke (2006) mener imidlertid at denne analysemetoden bør anses som en fullverdig analysemetode på linje med andre metoder. Tematisk analyse er ikke knyttet til en spesifikk teori men er således mer fleksibel og tilgjengelig. Hvis man sammenligner med metoden Grounded Theory, der man i større grad bør ha kunnskap om teori og teknologisk kunnskap, egner tematisk analyse seg bedre for mindre erfarne forskere (Braun og Clarke, 2006). Innenfor kvalitativ metode vil forskeren sitte med mye informasjon, og alt kan ikke tas med i presentasjonen av materialet. Forskerens fokus vil gjerne forandre seg noe underveis, og man må ta en beslutning for hva man ønsker å rette oppmerksomheten mot. Det er derfor viktig at forskeren redegjør for hva han har gjort og hvorfor, noe jeg vil legge vekt på (Braun og Clarke, 2006).

Første steg i prosessen:

Da jeg hadde transkribert alt ferdig, og satt med alle bunkene med intervju foran meg, bestemte jeg meg for å begynne i er «hjørne», for å grave meg framover på let etter en oversikt. Jeg leste gjennom intervjuene flere ganger, og fikk et visst overblikk over hva fokuset i hvert enkelt intervju var. Jeg bestemte meg for å ha overskriftene i intervjuguiden som bakgrunnsteppe i hodet mitt gjennom analysen. Overskriftene var «om kurset», «forståelse av barns behov», «opplevelse av utvikling som omsorgsperson» og «egen sårbarhet». Jeg begynte på intervjuet med informant 1; jeg gjorde analysen på dataen og «limte» inn intervjuet på ene siden av tabellen i «word», mens jeg brukte andre siden til koding. Jeg leste igjennom, og tok ut essensen av innholdet og konkluderte det som kode; uten å tillegge det mer eller mindre betydning. Jeg tok vekk de delene av intervjuet som var overflødig, irrelevant og gjentakende (Braun og Clarke, 2006).

Andre steg i prosessen

Da jeg hadde kodet alle intervjuene ferdig bestemte jeg meg for å holde på kategoriene i intervjuguiden, med et unntak, og skrev dem ned på et ark. Jeg lagde en fargekode for hver av kategoriene. Da gikk jeg igjennom alle kodene, og farget dem med fargen jeg synes passet i forhold til kategorien, så jeg at jeg ønsket å organisere dem nærmere. Jeg lagde

underkategorier under hver farge som jeg markerte med tall. Underkategoriene dukket opp etter hvert som jeg satt å farget kodene. Bak fargen på kodene skrev jeg tallet på den underkategorien som hørte til. Da jeg var ferdig med fargingen, hadde jeg fått plassert alt inn i kategorier (Braun og Clarke, 2006).

Tredje steg i prosessen

Jeg prøvde å være bevisst på hvilke kategorier jeg hadde tatt med i forhold til hvilken problemstilling jeg ønsket å belyse. Min oppgave ville undersøke om foreldrene hadde hatt erfaringer i forhold til utforskning- og tilknytningsatferd til sine barn, selvrefleksjon og om de hadde hatt utvikling. Jeg valgte å luke ut kategoriene som ikke omhandlet dette og det førte til at jeg sløyfet hele kategorien «om kurset». Jeg så at denne kategorien ikke hadde svart på problemstillingen min, og hadde en krevd en annen teoretisk tilnærming. Jeg satt igjen med «trygghetssirkelen», «egen sårbarhet» og «utvikling som omsorgsperson». Under «trygghetssirkelen» hadde jeg underkategorier; «erfaringer ved bruk av sirkelen», «villedende og veiledende signaler», «å møte barnet i følelsen» og «strategier fra COS i hverdagen». Under «egen sårbarhet» hadde jeg underkategoriene «betydning som omsorgsperson» og «egne styrker og svakheter». Under kategorien «utvikling som omsorgsperson» hadde jeg «hvordan har omsorgspersonen utviklet seg?», «hvordan har barnet utviklet seg?» «helhetlig utvikling» og «hvordan merket barnet forskjellen?». Etter å ha skrevet resultatdelen sløyfet jeg noen av kategoriene, og utarbeidet en tabell som jeg presenterer senere i kapitlet.

4.6 Studiens kvalitetsvurdering

4.6.1 Studiens validitet, reliabilitet og overføringsverdi

Reliabilitet er datamateriales pålitelighet. Reliabilitet viser i hvilken grad variasjoner i datamaterialet skyldes bestemte trekk ved undersøkelsesopplegget eller datainnsamlingen. (Grønmo, 2004). Validitet avhenger også av god datakvalitet. Grønmo (2004) hevder at validitet først og fremst er avhengig av utvelging av enheter og informasjonstyper. Disse to kriteriene er delvis overlappende ettersom høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet. Dette ligger til grunn for at forskning er troverdig. Validitet kan jeg oppnå når jeg faktisk får ”svar” på undersøkelsen og svarene er gyldige og i tråd problemstillingen.

For at kvalitative intervju skal være valide og reliable er det viktig å unngå feilkilder. Det vil si at forberedelsene før intervjuet, selve intervjuet og etterarbeidet må være nøyaktig, pålitelig

og feilfritt. Heile prosessen må med andre ord være gyldig. Informanten kan for eksempel oppfatte spørsmål feil, intervjueren kan notere feil eller intervjuet kan bli skrevet ut feil (Kvale, 2001). Dette er noe jeg har prøvd å unngå, men det kan selvsagt være feilkilder jeg ikke har oppfattet eller er klar over.

Det er ulike syn på hvorvidt det er mulig og hensiktsmessig å formulere universelle kriterier for kvalitativ forskning (Merrick, 1999). Samtidig kan det virke som det er enighet om at kvalitet henger sammen med at forskeren stiller kritiske spørsmål gjennom hele prosessen. Mine spørsmål underveis har hatt troverdighet og pålitelighet som målsettinger. Jeg har prøvd å være bevisst min førforståelse som forsker og hvordan dette kan påvirke datainnsamlingen, analysene og tolkningene. Jeg har prøvd å være systematisk i arbeidet og samtidig prøvd å være bevisst ved å spørre meg selv kritiske spørsmål underveis. Spørsmålene i intervjuguiden var blant annet utformet med den hensikt å være åpne, og ikke lukket. Dette bidro til å minke spørsmål som ikke var farget av min førforståelse (Kvale, 2001). Jeg har kontinuerlig reflektert rundt min egen posisjon og hvordan dette påvirker mine handlinger, spørsmål og tolkninger. Å reflektere slik sies å være avgjørende for kvaliteten i slike undersøkelser (Merrick, 1999).

Troverdigheten i en undersøkelse er avhengig av pålitelige resultater. Grad av troverdighet vurderer også ut ifra om undersøkelsen har overføringsverdi til andre situasjoner og populasjoner. (Kvale, 2001). Informantene i denne undersøkelsen var både kvinner og menn; med noe overvekt av menn. Dette kan ha hatt noe å si for funnene, men samtidig opplevde jeg at svarene samsvarte med hva kvinnene og mennene hadde erfart. Etter å ha intervjuet 4-5 informanter, opplevde jeg å se et mønster. Det informantene fortalte samsvarte i stor grad med hva de andre hadde opplevd. Dette er et synspunkt som er greit å ha med seg når man ser på troverdigheten i undersøkelsen, men også for å vurdere om funnene kan overføres til andre situasjoner og populasjoner. Jeg har prøvd å legge til rette for at leseren selv skal kunne vurdere kvaliteten og overføringsverdien av kunnskapen undersøkelsen presenterer. Dette gjennom å gjøre grundig rede for teori, fremgangsmåter, datagrunnlag og etiske vurderinger. Prosjektets utforming er også avgjørende for troverdigheten.

4.6.2 Etikk opp mot eget prosjekt

Begrepet forskningsetikk viser til et bredt sett av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet. NESH (Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora) har laget 47 retningslinjer.

Disse er utarbeidet som hjelpemidler for forskeren selv og peker på relevant faktorer som skal eller bør tas hensyn til. I retningslinjene er det ulike typer normer, noen av dem er viktige hensyn og noen av dem er uvikelig krav. Lovgivningen og de etiske retningslinjene overlapper hverandre noe, da jeg finner igjen noen av retningslinjene i loven (NESH, 2006).

Fire av områdene har vært vektlagt som viktig i en startfase; informert samtykke, konfidensialitet, konsekvenser samt forskerens rolle (NESH, 2006; Kvale & Brinkmann, 2009). For å møte disse sentrale etiske retningslinjene søkte jeg godkjenning fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) hvor jeg sendte ved prosjektrapport, intervjuguide og informasjonsskrivet til informantene. Jeg avventet intervjuprosessen til godkjenningen var i orden, hvilket den ble kort tid etter jeg sendte søknaden (se vedlegg nr. 3). Jeg gjentok dette i møte med informantene; at jeg hadde taushetsplikt, hva oppgaven handlet om og jeg fortalte at de kunne trekke seg når de ønsket.

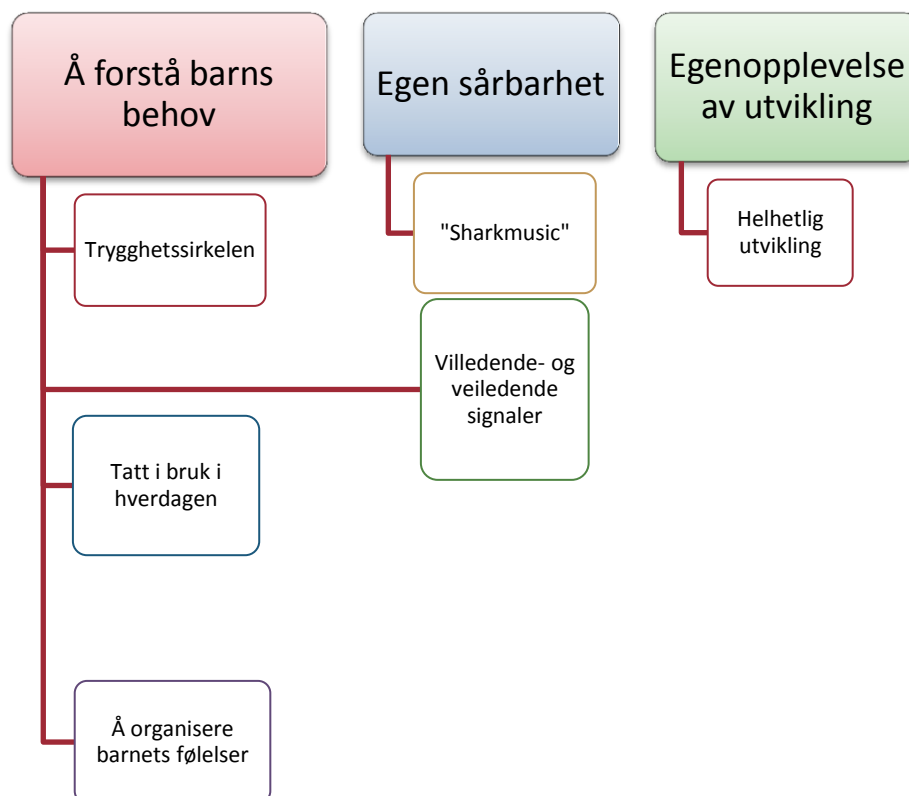
I tillegg til at jeg tok hensyn til disse retningslinjene, ville det være etisk forsvarlig å reflektere over min egen erfaring og mitt eget teoretisk ståsted med tanke på objektivitet. Jeg er masterstudent i en pågående læringsprosess noe som fører til at min erfaring innen forskning er i en startfase. Dette fører med seg en viss grad av ydmykhet. Dette var noe jeg ønsket å være tydelig på ovenfor informantene.

Jeg var bevisst mine forutinntatte meninger og syn på programmet COS, da jeg startet intervjuene. Jeg ønsket å få oppriktige meninger og erfaringer på hva informantene selv hadde opplevd. Jeg prøvde bevisst å spørre som om jeg ikke kunne lite om programmet fra før, slik at nysgjerrigheten min styrte spørsmålene, og ikke mine antagelser.

Fordi det var en evalueringsstudie av et tilknytningsfremmende veiledningsprogram, kom vi nødvendigvis innom tema som var sårbare for informantene. Dette var noe jeg var bevisst på forhånd. Jeg informerte, som sagt, informantene i forkant om taushetsplikten, og jeg kom til å anonymisere navnene slik at de ikke kunne bli gjenkjent i oppgaveteksten. Jeg prøvde å forholde meg avslappet, men bevisst i forhold til de sårbare temaene, slik at informantene i større grad kunne være trygge på meg som forsker. Da intervjuene var over minnet jeg de på anonymiseringen i teksten, og takket for at de delte tanker og erfaringer med meg. Jeg prøvde med verbal og non-verbal kommunikasjon å fortelle dem at de kunne stole på meg og min forpliktelse ovenfor konfidensialiteten. Jeg ønsket ikke at de skulle forlate rommet med en følelse av at de hadde gjort seg sårbare for noen de ikke kunne stole på.

5.0 Resultat og diskusjon

Tre tema var framtreddende i datamaterialet med hensyn til å beskrive foreldrenes erfaringer ved å ha gjennomført COS-kurs. For det første; foreldrenes erfaringer i forhold å forstå barns behov, for det andre; foreldrenes erfaringer rundt egen sårbarhet, og for det tredje; foreldrenes egenopplevelse av utvikling. Jeg vil gjøre rede for funn og diskusjon i dette kapitlet. Jeg har tatt utgangspunkt i tabellen under:

Figur 5. «Foreldrenes erfaringer».

Oppbygningen av dette kapitlet vil være følgende:

Jeg vil begynne med å gjøre rede for funnene i forhold til «å forstå barns behov» deretter redegjør jeg for funnene som foreldrene har erfart i forhold til «egen sårbarhet». Den siste hovedkategorien med funn jeg beskriver er «egenopplevelse av utvikling». Dette er kategorier jeg satt igjen med etter å ha gjennomført den tematiske analysen av Braun og Clark (2006).

Første hovedkategori deler jeg opp i tre underkategorier; «trygghetssirkelen», «tatt i bruk i hverdagen» og «organisering av barnets følelser» (se figur 5). Diskusjonen gjør jeg i sin

helhet under hver hovedkategori. Teorien jeg trekker inn er fra blant annet Bowlby, Ainsworth, Fonagy og Schore.

Deretter beskrives funnene i forhold til foreldrenes erfaringer av egen sårbarhet. I presentasjonen vil det være to underkategorier; «sharkmusic» og «villedende og veiledende signaler» (Se figur 5). Diskusjonen blir presentert i sin helhet der jeg trekker inn teori om mentalisering som hovedsakelig er hentet fra Fonagy (2006).

Begrepet «villedende og veiledende signaler» står som festet til kategorien i trygghetssirkelen, men er plassert under kategorien «egen sårbarhet». Jeg har valgt å lage tabellen slik for at leseren skal forstå at den kan tilhøre både sirkelen, men den hører også sammen med «sharkmusic».

Til slutt redegjør jeg for kategorien «egenopplevelse av utvikling». Under redegjørelsen av disse funnene vil jeg diskutere fortløpende.

5.1 Å forstå barns behov

5.1.1 Trygghetssirkelen

Trygghetssirkelen er sentral i COS-kurset. Den er ment som en pedagogisk illustrasjon på å beskrive barns komplekse behov. Hva synes foreldrene om trygghetssirkelens måte å beskrive barns behov på?

En informant forteller at det har vært viktig for henne som mor å få kunnskap om hvordan hun skulle forstå barnet sitt og samtidig få illustrert hvordan barn beveger seg rundt på sirkelen. Hun har fått kunnskap om at barnet trenger henne på forskjellige måter avhengig av hvor barnet er på sirkelen;

«Når man har to barn fra før, som det går som smurt med, og sistemann kommer og det blir en helt annen verden, så er det greit å få illustrert at barnet trenger trygghet. Selv om de er sinna eller glade, kanskje enda mer jo sintere og mer utagerende de er; jo mer trygghet trenger de [...] vi bruker den[sirkelen], meg og mannen min».

På spørsmål om vedkommende gjenkjente gutten sin på sirkelen forteller informanten at dette ikke var noe problem. Hun synes å lære om sirkelen bidro til å forstå sønnen bedre og på en annen måte. Hun skulle ønske de hadde fått kurset for mange år siden fordi det kunne ha

hjulpet dem til å hjelpe gutten med å sette ord på følelsene sine tidligere. Hun forteller at når de tidligere ikke forsto gutten sin negative atferd, reagerte de med å bli sinte og frustrerte.

Dette er i tråd med hva en annen informant forteller. Han mener trygghets sirkelen beskriver barns grunnleggende behov på en god måte. Han beskriver samspillsbildet i sirkelen som godt. Han synes at bildet konkretiserer at folk har behov, eller at de kan gi videre ting. Han synes COS- sirkelen var veldig interessant og han fikk mye ny kunnskap om ulike ting han ikke hadde tenkt over tidligere. Han har fått et helt nytt syn på barns behov. Han forteller at han bruker mest de små tingene, som egentlig er logisk; som å lære å forstå hva barna føler og trenger. Han poengterer at trygghetssirkelen beskriver barns atferd veldig bra.

En annen informant synes sirkelen passet bra i forhold til sin datter, men at han ikke fikk tatt den i bruk så ofte fordi han ikke så henne så mye i denne perioden. Han mente utfordringene ved bruk av trygghetssirkelen var at han synes det var lagt opp slik at det skulle være en autoritetsperson eller forelder; han synes det var komplisert når de var to om omsorgsoppgavene og begge tenker forskjellig.

En informant forteller at COS-sirkelen har lært han viktigheten av å gi gutten den støtten han trenger når han trenger den. Denne informanten forteller at sønnen er enkel å gjenkjenne på sirkelen. Han forteller at det er viktig at barn ikke får styre for mye; foreldrene må være der for dem. Han synes sirkelen er en fin illustrasjon på at barn trenger ting oppe og nede på sirkelen. Han forteller at han ikke alltid vet hva de trenger, men han vet når de trenger det

Flere av informantene synes det var enklere å forstå barnet når de hadde sirkelen som utgangspunkt. De synes trygghetssirkelen hadde mange gode poeng; å støtte utforskning, vise at en er inspirert og fryde seg over barnet, og samtidig vise at man er større og sterkere er poeng informantene drar frem.

5.1.2 Tatt i bruk i hverdagen

Et vesentlig moment er hva informantene har tatt i bruk i hverdagen. Hva sier informantene om å ha tatt med seg erfaringene av «barns behov» i hverdagen?

En informant forteller at illustrasjonene ligger i bakhodet. Han synes det er et fint bakgrunnsbilde som kan brukes i alle sammenhenger. Han bruker ikke alt han lærte i COS; han har plukket ut det som passer til han og barna.

En annen informant forteller at hun bruker COS-sirkelen mye i hverdagen. En av måtene hun bruker den på er at hun tolker datteren sitt behov:

«Hun trenger at du er stor og sterk. Jeg merket veldig fort at jeg mistolket henne. Jeg følte ikke hun hadde respekt for meg og at hun dreit i meg, men det hun egentlig følte var at jeg var stor og sterk. Hun hadde ikke kontroll på sinnet sitt og trengte veiledning i forhold til det. Det sier hun nå når hun er fjorten år også, «mamma jeg har jo ikke kontroll». Hun trenger noen som veileder henne.»

På spørsmål om det var noe denne informanten synes var spesielt nyttig med kurset svarer hun; *«Å få endret tankemønsteret mitt..»*.

En annen informant forteller at hun hele tiden har illustrasjonene av sirkelen i bakhodet. Hun ser for seg gutten sin springe rundt på sirkelen. Hun har hele tiden med seg at foreldre skal være større og sterkere enn barnet, og ikke bli for svak.

Flere av informantene forteller at de bruker trygghets sirkelen i hverdagen men også i andre sammenhenger enn i hjemmesituasjonen. En informant har vist den til kollegaer etc., og har hatt stor nytte av å bruke den i flere sammenhenger. Hun sier også at hun bruker COS til å gi råd til andre foreldre med barn. Denne informanten sier hun ikke tenker over det, men når hun setter seg ned for å analyserer dagen så sier hun til seg selv; *«dæken hvor mye jeg bruker det, jeg bruker det på mine ansatte, bruker det på ALT.... Jeg bruker den taktikken hver gang de stresser for noe.»*.

En annen informant forteller at illustrasjonene dukker opp titt og ofte i hverdagen og at det skjer mer og mer automatisk og ubevisst. Han synes det er lett å bruke det i hverdagen og han synes det er fint å ha sirkelen i bakhodet. Informanten forteller også at han som far prøver å være den som vet best og er sikker; slik at barna føler seg trygge på det han sier.

5.1.3 «Å organisere barnets følelser».

En informant forteller at COS-kurset har gitt henne ny innsikt om hvordan hun kan møte barnet sitt i forskjellige følelser. Før møtte hun utageringen til datteren med høy stemme og sinne, i dag ser hun at dette bare gjør det verre. Hun har innsett at datteren trenger veiledning, og at hun som mor må være større, sterkere og god, og gi henne veiledning. Hun poengterer at datteren ikke får hjelp og veiledning til å håndtere følelsen ved at mor hisser seg opp også.

Moren møter datteren med roligere stemme og med en evne til å tolke henne forbi temperamentet og se hva hun egentlig trenger, og prøve å gi henne det så langt hun klarer.

En annen informant forteller at hun synes det har vært spesielt nyttig å få kunnskap om å møte gutten sin i hans følelser. Istedenfor å møte han med sinne, når han er sint, så kan hun være sammen med han i den følelsen han er i. Hun synes COS har et spesielt fokus på følelsesaspektet sammenlignet med andre metoder. Tidligere var de veldig konsekvente og grensesettende, men dette fungerte ikke for gutten hennes. Å være sammen med han i følelsene var en mye bedre metode. Hun forteller at hun tror på at all negativ atferd har en årsak, og at det ikke er bare barnet med atferdsvansker som skal forandres, men også omsorgspersonene. Gjennom kurset har hun lært hvordan hun kan organisere følelsene til gutten sin. Hun gir et eksempel:

«Hvis han kommer og slenger seg ned i sofaen, så kan jeg komme bort til han og si «jeg ser at du er lei deg, eller «du er sint nå», og møte han der, og samtidig prøve å få han opp, slik at han ikke blir som en baby, men faktisk er som en fjortenåring. Det klarte vi ikke alltid før, når han hylte og skrek, men det har vi begynt med nå».

Denne informanten forteller at endringen etter COS har vært en prosess. Nå som hun møter sønnen sin på følelsene på en annen måte enn før har også sønnen reagert på dette på en annen måte enn før. Informanten forteller at sønnen selv har spurt *«mamma hvorfor har dere ikke gjort dette før, møtt meg på følelser, for jeg blir bare sint når dere setter grenser».*

En annen informant forteller at når gutten er høyt oppe, må han få han ned på bakken igjen for at han kan prate med han. Han forteller at han prøver å være sammen med gutten sin i følelsen. Hvis han er lei seg går han bort til sønnen sin og viser at han bryr seg. Deretter prøver han å hjelpe han utav følelsen. Han forteller: *«å trøste han er å gå bort til han, og sette seg ned med han og prøve å snakke med han, så han hvert fall har muligheten til å si hva som er i veien».*

Flere av informantene forteller at de har fått ny kunnskap om hvordan de kan møte barna sine når de utagerer. En av informantene forteller at hun er roligere nå, hun kan ta en «time out» når det blir for mye. Hun har lært seg andre strategier og teknikker som hun gjør gang på gang, og etter hvert merker hun forandring. Hun har også fått en måte å gi beskjeder på som gutten aksepterer, hun gir et eksempel; *«jeg hører du vil sånn og sånn... men nå blir det sånn».* Foreldrene mener årsaken til endringer er sammensatte og at endringene skjer gradvis

5.2 Diskusjon

5.2.1 Å forstå barns behov

Som tidligere nevnt er trygghetssirkelen (se figur 1) en illustrasjon på blant annet barns behov for utforskning og tilknytning. Oppe på sirkelen beveger barnet seg ut fra sin trygge base og utforsker. På denne siden av sirkelen trenger barnet støtte til utforskning på ulike måter. Når barnet har utforsket nok og trenger «å fylle opp koppen sin», søker det sin trygge havn som er sin omsorgsperson. Her er det også ulike momenter foreldrene må være i stand til å ivareta som blant annet organisering av følelsen til barnet.

Trygghetssirkelen har blitt nøye gjennomgått i kurset. Hver samling starter med en gjennomgang av «sirkelhistorier» Trygghetssirkelen er essensen i programmet og blir en slags «grunnmur» som alt bygges videre på senere i kurset (Marvin et. al., 2002). Alle foreldrene har opparbeidet seg kunnskap om trygghetssirkelen. Gjennom intervjuene er det tydelig at foreldrene er godt kjent med essensen ved sirkelen; barna må «fylle opp koppen» hos foreldrene, deretter ut og utforske for så å søke sin trygge havn igjen for påfyll i «koppen».

Det kommer til uttrykk i intervjuene når foreldrene snakker om barna sine på sirkelen. De bruker begreper og analyserer deres egne barns atferd med utgangspunkt i trygghetssirkelen.

Flere foreldre forteller at de har fått ny kunnskap om at barna trenger dem på forskjellige måter avhengig av hvor barna er på sirkelen. Informantene forteller at de har fått en ny og bredere forståelse av barns behov og barns atferd. Flere forteller nå at de nå har forstått aspekter ved barns behov som de ikke har vært klar over tidligere. Disse utsagnene samsvarer med Marvin et. al (2002) sin forskning som sier at foreldrene må ha en riktig og god forståelse av barnet for å være utviklingsstøttende. Videre gir foreldrene uttrykk for å ha forstått at barnet trenger støtte til utforskning på toppen av sirkelen og at barnet trenger en tilgjengelig omsorgsperson å gå til på nedre del av sirkelen. Dette stemmer overens med Riggs et.al (2007) som hevder at man må kunne forstå sitt barn for å kunne opptre hensiktsmessig ovenfor det. Marvin et. al (2002)

Det er således underforstått at hvis man har forstått alle aspektene ved trygghetssirkelen, så har man også forstått viktige aspekter rundt begrepet tilknytning, spesielt med tanke på barnas behov for utforskning- og tilknytning.

Tilknytning har blitt definert av Bowlby tidligere i oppgaven; Bowlby (1969) konkluderte med at den farligste hendelsen for mennesker er atskillelse fra en beskyttende voksen. Omvendt anerkjente Bowlby (1969) behovet for utforskning som avgjørende for overlevelse. Hans hypotese var at når barn føler seg trygge og sikre gir det både optimal sikkerhet og mestring av nødvendige ferdigheter. Men når barn føler seg truet, utsatt, kritisert, eller utsatt for angrep, avslutter deres utforskende system (Bowlby, 1969).

Til tross for at ordet «tilknytning» sjelden blir nevnt, er min tolkning at foreldrene har forstått essensen av hva begrepet tilknytning er, og at de utforsker atferden til deres egne barn, uten nødvendigvis å være bevisst at det er viktige observasjoner i forhold til barnas utforskning- og tilknytningsbehov de observerer. Foreldrene har gjennom COS kurset fått sirkelen inn under huden. I sirkelen presenteres utforskning og tilknytning som likeverdige momenter slik som Bowlby (1969) påpeker.

Man kan altså si at samtlige foreldre har opparbeidet seg kunnskap som er veletablert forskning om barns behov for utforskning- og beskyttelse i relasjonen med foreldrene. Mitt synspunkt er at foreldrene har forstått den viktige nyansen Bowlby (1969) har satt på dagsorden; barn trenger både støtte til utforskning og beskyttelse.

Begrepene trygg base og trygg havn som Mary Ainsworth satte på dagsorden blir hyppig brukt av informantene under intervjuene og de forteller at de har med seg trygghetssirkelen i hverdagen. De beskriver at de har den som et bakgrunnsbilde i hodet og at de ubevist bruker den mer og mer. En av informantene beskriver at hun har endret tankemønsteret sitt og at hun selv blir overrasket over hvor ofte hun bruker sirkelen på barna sine og ellers i livet. Det kan virke som suksessfaktoren i forhold til hva som gjør at de tar med seg kunnskapen i hverdagen er selve illustrasjonen av trygghetssirkelen. Foreldrene fremstår fasinert og begeistret over dens enkle måten å beskrive barns behov på.

Organisering av barnets følelser, er som tidligere nevnt, et viktig moment på trygghetssirkelen (se figur 1). Tanken bak organisering av følelsene til barnet er at barnet trenger noen som er sammen med dem i følelsen, når følelsen blir for stor for dem å håndtere alene. Dette er med andre ord emosjonsregulerende for barnet (Marvin et. al, 2002).

Foreldrene ser ut til å ha tilegnet seg kunnskap om begrepet og forstått innholdet. Flertallet av informantene forteller at etter kurset tenker de at negativ atferd har en årsak. En av dem forteller at å være sammen med barna i følelsen, var en «aha»- opplevelse. Mange av

informantenes barn hadde ofte episoder der de var svært sinte. Å være sammen med dem da var ifølge informantene svært effektivt. De ser at dette aspektet har gjort store endringer i familien i forhold til utagering. Videre fortelles det at de er kommet tettere på barna og at barna er blitt flinkere til å formidle følelsene sine nå enn før. Ifølge flere av informantene har barna endret atferd til en atferd som er roligere og mer hensiktsmessig. Barna selv har gitt uttrykk for at de synes det er godt når foreldrene er begynt å møte dem følelsen. Flertallet av informantene forteller at de har fått ny kunnskap om å møte barnet i følelsen og at de har begynt å bruke dette i praksis.

Fonagy (2002) presiserer at tilknytningsbåndet er kontekst for læring av emosjonsregulering. Som tidligere nevnt er det tre faser i utvikling av selvregulering hos et barn (se figur 2). Ytre regulering av foreldrene er viktig i den første fasen- deretter samregulering, før barnet tilslutt blir selvregulert. Informantene så ut til å forstå at det var gjennom dem barnet trengte sin regulering, at de måtte ytre regulere barnet sitt, før de kunne samregulere og deretter bli selvregulert. De ser ut til å ha endret sitt tankemønster i forhold til viktigheten av å møte barnet sitt i følelsen, nettopp fordi det handler om barnas evne til selvregulering senere i livet (Fonagy, 2002).

Fonagy (2002) hevder at tilknytningens viktigste funksjon er å skape et selvregulerende informasjonskontrollsystem i barnet. Flere av informantene synes temaet emosjonsregulering var det som traff dem best; nettopp fordi de forstod viktigheten av det, og de så responsen hos barna svært godt.

Det så ut til at flertallet av informantene var bevisste på at deres egen evne til å affektregulere, fra barndommen, hang sammen med deres evne til å affektregulere barnet sitt. Dette er i tråd med Shore (2006) sitt synspunkt om at selvregulering avhenger av omsorgspersonens egen affektregulering (Schore, 2006). Dette kom til uttrykk da foreldrene pratet om «sharkmusic», og hvor på sirkelen de hadde «sharkmusic». Dette kommer jeg tilbake til under kapitlet om sharkmusic.

Foreldrenes sensitivitet antar man er vesentlig for utviklingen av optimal emosjonsregulering (Kveller, 2010). På bakgrunn av dette vil jeg diskutere hvorvidt man kan si at informantene har blitt mer sensitive. Sensitivitet defineres som en aksept for å forstå barns behov, å vise mange positive følelser, støtte barnets oppmerksomhetsfokus og samtale, gi bekreftelse og positiv imitering av barnets atferd (Meins et.al, 2003).

Jeg deler opp definisjonen på sensitivitet i flere deler; aksept for å forstå barns behov, aksept for å vise positive følelser, aksept til å støtte barnets utforskning og til slutt aksept på å gi bekreftelse på barnet atferd. Jeg tar for meg en del om gangen:

Alle foreldrene påpekte selv at trygghetssirkelen bidro til at de forstod barna sine bedre. Dette var gjennomgående i alle intervjuene og informantene virket takknemlige for å ha en illustrasjon som forklarte barns behov på en enkel, men likevel kompleks måte. Kan dette fortelle oss at foreldrene har opparbeidet seg en aksept på å forstå barna sine bedre? I COS kurset fokuseres det på at man skal støtte barnas utforskning ved blant annet å støtte barnas oppmerksomhetsfokus og ved å glede seg over og med barna (Marvin et.al, 2002). Flere foreldre forteller at de har fått et mer positivt syn på barna sine, og at de gleder seg mer sammen med dem nå enn før COS-kurs. De er godt kjent med oppe- og nede aspektene i sirkelen, og er således bevisst på viktigheten av å støtte barnas utforskning. Vi kan tolke det dit hen at foreldrene har opparbeidet seg en aksept på å støtte barnas utforskning og vise positive følelser. COS fokuserer på å gi bekreftelser på alle typer følelser, slik at barna føler seg forstått. Dette er noe foreldrene har opparbeidet seg kunnskap om og forteller selv at de har brukt dette i praksis, og at det fungerer veldig godt for dem.

Hvis man ser på definisjonen av sensitivitet som helhet kan man ut ifra denne studien tolke at deltagerne er blitt mer sensitive. Dette er i tråd med et av målene til COS Intervention protokollen til Marvin et.al (2002) om å øke foreldrenes sensitivitet. Til tross for at vi vet at COS Intervention er langt mer dyptgående enn COS Virginia gruppemodell, kan man ut ifra denne studien se tendenser til at gruppemodellen også oppnår økt grad av sensitivitet i tråd med COS intervention.

DeWolff og Van Ijendoorn (2007) hevder at det er uvisst hvorvidt foreldrenes sensitivitet kan forbedres i høyrisikogrupper. Hvorvidt man skal tolke om mine informanter var høyrisiko-, moderatrisiko- eller lavrisiko gruppe er har jeg ikke nok informasjon om. Informasjonen jeg fikk i intervjuene tydet på at flere av informantene hadde strevet lenge og hadde barn med svært alvorlige atferdsvansker. Likevel synes jeg det virket som foreldrene til barna med de alvorligste atferdsproblemene tok til seg mye av kunnskapen og reflekterte mye under intervjuet om aspekter de ikke var bevisste over før kurset.

5.3 Egen sårbarhet

5.3.1 «Sharkmusic»

En informant forteller at han sliter med å være «nede» på sirkelen. Han har identifisert sin «sharkmusic» på den nedre delen av sirkelen. Han forteller at det ikke har vært noen der og fylt «koppen» hans i livet, og derfor synes han det er vanskelig å være en «trygg havn» for sin familie. Mye av konfliktene mellom han og kona handlet om at han ønsket å stille opp for datteren «oppe» på sirkelen; altså støtte hennes utforskning, være sammen med henne og finner på ulike aktiviteter. Konen synes det var viktigere å være nede på sirkelen; trøst etc. Foreldrene hadde ulike synspunkt på hva datteren trengte i COS- perspektivet. Han forteller; *«[...]Og det var jo en av de tingene vi var uenig om. Hun hadde en tanke om tilknytning og jeg hadde en tanke om at de måtte stå på egne ben.»*

En annen informant forteller at alt startet med henne selv som barn og hun lett kan se hvor det glapp for hennes foreldre. *Hun forteller; «det var en ”aha-opplevelse” da jeg gikk igjennom min egen barndom og så igjen min egen datter i den».* Hun forteller at det var sirkelen som gjorde at hun klarte å gjenkjenne seg selv. Hun forteller dette om sin oppvekst;

«Jeg var jo der oppe [på sirkelen], men jeg ble jo aldri møtt der oppe. Jeg ble ikke møtt der nede en gang; ros og annerkjennelse, det er noe jeg aldri har fått i min oppvekst, og da blir det veldig vanskelig å gjøre det selv uten at du øver på det. [...] det er mye av sharkmusicen jeg har med meg fra min egen barndom». Hun forteller videre at dette var den tøffeste delen av kurset og at hun fortsatt jobber med «sharkmusic» i dag. Hun sier hun er blitt mer bevisst og overvinner «sharkmusic» ved fullføre de situasjonene der det oppstår.

En annen informant forteller at hun og mannen gjenkjenner «sharkmusic» når de som foreldre merker at gutten begynner å bli sint. Hun ser at dette er en mønster. Hun forteller at det har krevd mye av dem å gå på COS; de har måttet reflektere over seg selv og innsett at en forandring hos barnet også krever en forandring av dem som foreldre.

En annen informant forteller at han kjenner «sharkmusicen» kommer på når gutten begynner å bli sint. Da begynner han å tenke tanker som; *«hva er det nå som begynner igjen?»*

En informant har begynt å tenke over hva han selv er redd for og hva barna er redd for. Han har lært seg noen strategier som hjelper han som omsorgsperson. Ved å trekke pusten og tenke seg om forteller han at han får muligheten til å roe seg ned litt før han svarer. Han forteller at han prøver å snakke til barna på en måte som gjør at de forstår.

En annen informant kjenner at han får «sharkmusic» når det har skjedd noe spesielt med moren til barna. Han har den daglige omsorgen fordi moren til barnet har alkoholproblemer. Han må forklare guttene om moren sine problemer på en måte som de forstår. Dette synes han er utfordrende og vanskelig. Han har lært av programmet at det er greit å ha «sharkmusic», men man trenger å være bevisst slik at man kan overvinne «sharkmusicen». Han synes COS har gjort han mer bevisst på hvordan han opptrer ovenfor barna.

En av informantene forteller at hun har forandret seg etter COS- kurset. Hun har fått et nytt syn på sin betydning som omsorgsperson for alle døtrene sine. I dag ser hun hvor viktig hennes væremåte og holdninger er for sine barn. Hun forteller at hun har endret seg selv som voksen, noe som igjen har gjort til at døtrene har endret seg. Hun kjefter mindre, er blitt flinkere til å sette ord på ting og tar «timeout» når hun merker at sinne er på vei. Gjennom COS-kurset har hun ikke bare blitt bedre kjent med sin barn, men også med seg selv og sine egne følelser. Hun forteller at hun klarer å kjenne på egne følelser i ulike situasjoner i tillegg til at hun leser seg selv og barna bedre. Dette er en befrielse for henne og hun understreker; *«det er ikke bare datteren min som har hatt glede av kurset. Jeg har jo det selv også, jeg har endret meg selv! Midt oppi dette her. Jeg har endret meg, som igjen gjør at de endrer seg».*

På spørsmål om hva forskjellen var før COS og etter COS forteller hun;

«MIN holdning, MITT kroppsspråk, det gikk egentlig på det hele tiden. Det går ikke på henne. Hun vet jo ikke bedre! Hun søker egentlig råd hos meg, og når hun ikke då får råd hos meg, fordi jeg faktisk er like høyt oppe som henne, fordi jeg er stressa og irritert, så får jo ikke hun noen veiledning av meg likevel. Men nå når jeg kjøper meg den tiden, det er mange ganger jeg sitter sånn «nå er det nok», så teller jeg til ti og sier med rolig stemme «dette her finner jeg meg ikke i, nå må vi sette oss ned». Før så skreik jeg «no tier du still, eg er så lei den skrikinga di».. Då skrek hun enda mer. Men når jeg har rolig stemme, så har hun rolig stemme. Det er helt utrolig, det må nesten oppleves.»

En siste informant forteller at utfordringen i hans familie er at samspillet mellom familiemedlemmene ikke har fungert. Han forteller at han har måttet ta skikkelig tak i seg selv for å endre måten å reagere på når barnet viser negativ atferd. Han forteller at han nå i større grad klarer å hjelpe gutten sin i vanskelige situasjoner fordi han klarer å gjenkjenne seg selv og guttens posisjon i forhold til trygghetssirkelen. Han hevder at det ligger mye mentalisering i illustrasjonene om trygghetssirkelen; det å sette seg inn i barnets tanker, nevner han som spesielt viktig. Informanten forteller at han tror sønnen merker at han har endret seg ved å

ikke blir vippet så fort av pinnen når det gjelder villedende signaler. Han tror også gutten merker det ved at far møter han på en helt annen måte når han er sint nå enn tidligere.

5.3.2 Villedende- og veiledende signaler

I forhold til at barna sender villedende signaler forteller en informant at han ofte greide å gjenkjenne villedende signaler hos datteren sin. Da datteren ble adoptert og hadde kommet til Norge, forteller han at hun krøp i fanget til alle rundt seg. På dette tidspunktet forsto far dette som et tegn på at hun var trygg, noe han i dag vet at ikke var tilfellet. Dette var et tegn på at hun var utrygg. Nå er datteren i ungdomsalderen og far ser fortsatt villedende signaler hos henne. Han gir et eksempel det han forteller at hun skjeller ut foreldrene. I dag forstår faren dette som et tegn på at hun ønsker kjærlighet.

En informant forteller at kapitlet om «villedende signaler» var en «aha»-opplevelse. Hun sier det var noe helt nytt for henne. Hun forteller at hun jobber mye med måten hun leser jenten sin på og hvordan hun skal tolke oppførselen hennes. Hun forteller at det er givende å analysere atferden til datteren, og oppleve at ting ikke var slik som hun tidligere trodde. Hun forteller at hun forstår datterens atferd på en helt annen måte nå enn tidligere;

«Det å kunne analysere datteren sin og faktisk finne ut at det er ikke slik som man trodde. For eksempel når hun var rasende sint og fly forbanna, så kunne de på kurset si «sikker på at det er sint hun er? Hun vil ikke bare ha en klem då?». Liksom det totalt motsatte. «Nei jeg tror ikke det» - Men prøv det til neste gang. ... og det var jo ganske riktig».

En annen informant forteller at hun ikke tror gutten hennes hadde lært nok om å uttrykke seg om følelser og at han derfor har boret på mye frustrasjon som han ikke har fått gitt uttrykk for. Hun og faren har gjennom COS-kurset lært begrepene villedende signaler, og føler at det har gitt dem en bedre kompetanse til å lese barnet. De forstår han bedre, og forstår at negative handlinger han gjør kan være uttrykk for frustrasjon på for eksempel skolen.

En informant forteller at han at gutten gir villedende signaler stadig vekk. Han forteller at gutten sier «gå vekk, gå vekk, gå vekk», men så er det egentlig omsorg han ønsker og nærhet han egentlig trenger. Det er i tråd med hva en annen informant forteller; han ser at sønnen sender villedende signaler stadig vekk. Han ser at sønnen blir veldig aktiv og glad så er det egentlig tegn på utrygghet. Far synes det virker som en avkobling på at han ikke har det bra.

I forhold til villedende og veiledende signaler forteller alle informantene utenom en som ikke synes det er aktuelt for gutten sin, at de har gjenkjent villedende og veiledende signaler hos barna. Flertallet har gitt uttrykk for at de har forstått essensen av villedende signaler og kan gjøre rede for hva som ligger bak de villedende signalene barna deres gir.

5.4 Diskusjon

5.4.1 «Sharkmusic» og «villedende- og veiledende signaler»

«Sharkmusic» er som tidligere nevnt situasjoner med barna foreldrene frykter, uten reell grunn. Man kan si at «sharkmusicen» er lagret i de indre arbeidsmodellene (Bowly, 1969) til foreldrene noe som legger føringer for hva som er greit, og ikke greit, i relasjonen med barnet. Marvin et.al (2002) hevder at barna fanger dette opp- og unngår slike situasjoner, nettopp fordi det er så ubehagelig for foreldrene jf. «villedende- og veiledende signaler». Eksempelvis blir ikke et barn møtt på sitt behov for trøst, fordi dette gjorde moren så ubekvem.

Flertallet av informantene hadde tydelig vært igjennom en prosess som var både hard og givende; i den forstand at de har måttet reflektere mye over seg selv og sin bakgrunn i kurset, der kurset igjen pekte på betydningen av dette for barna. Det virker som foreldrene har forstått hva sharkmusic er og hva budskapet bak betyr. Flere husker videoen der det ble spilt haimusikk ble spilt på en vakker sti (se teorikapittel under «sharkmusic»). De bruker begrepet flere ganger under intervjuet på en naturlig måte. Foreldrene ser ut til å forstå viktigheten av og indentifisere sin «sharkmusic». Dette kommer til uttrykk når foreldrene selv snakker om sin «sharkmusic», og hvor stor betydning den har. De påpeker hvor stor betydning de har som foreldre og at signalene de gir er svært viktige for barna. Flertallet ser også ut til å forstå tanken bak villedende signaler. Flere informanter forteller at dette bidro til at de forstod barnet sitt bedre, og at de ikke ble «vippet av pinnen» så lett. Barna til informantene har også gitt uttrykk for at de merker forskjell.

Det kan se ut som om alle informantene har reflektert over sin rolle som forelder og at hvordan de utøver rollen har stor betydning for barna sin atferd. For eksempel forteller en informant om sin oppvekst, og hvordan hun tror den har påvirket henne. Hun synes det var en tankevekkende opplevelse å gå igjennom sin oppvekst og deretter se den igjen i datteren sin. Hun er tydelig på at det var sirkelen som gjorde at hun klarte å gjenkjenne seg selv og at det hele startet da hun var liten. Informanten gjenkjenner hvor hun ofte var på sirkelen, som barn, og deretter hevder at hun aldri ble møtt «der oppe», hun legger til at det er ikke alle behovene hun har blitt møtt på «der nede» heller. Hun poengterer at mye av «sharkmusicen» sin har hun

på grunn av hendelser fra barndommen. Dette forteller oss at informanten er blitt bevisst sider av seg selv som lager ubehagelige situasjoner mellom henne og barnet; sider hun tidligere ville oversett. Informanten hevder at hun «overvinner sharkmusicen» ved å forbli i den ubehagelige situasjonen, noe som er i tråd med hva Marvin et.al, (2002) anbefaler for å overvinne «sharkmusic». Informantene forteller selv at de er blitt mer bevisst sin atferd i møte med barna. De ser at de har stor innflytelse på relasjonen og på hvordan barnas atferd kommer til uttrykk. En informant hevder at den største endringen som har skjedd henne på kurset er hun forstår at det er henne det handler om, og ikke barnet; hun beskriver at hun fremfor alt har forstått hvor stor betydning hun har som omsorgsperson. Hun forteller at hun er blitt roligere, kjefter mindre, er blitt bedre til å sette ord på ting, bedre og hun klarer å lese barna sine bedre. Hun forteller også at hun klarer å kjenne etter på egne følelser i ulike situasjoner; noe hun synes er en befrielse. Dette er i tråd med hva en annen informant har opplevd. Hun forteller at hun er roligere nå og at hun og mannen har lært seg nye strategier som fungerer godt for gutten. Den nye strategien som informantene sikter til er hvordan de møter gutten i følelsen.

Dette forteller oss at informantene tenker at de har stor innflytelse på barnas atferd. De har fått en forståelse av at deres rolle er svært viktig i livet i forhold til atferden til barna deres. I tillegg har de fått muligheten til å reflektere over ulike aspekter i foreldrerollen; hva de mestrer og hva de mestrer mindre godt.

Som tidligere nevnt er det veletablert kunnskap at kvaliteten på barnets tilknytning er knyttet til omsorgsevnen til foreldrene samt deres omsorgsgivende atferdsmønstre og indre arbeidsmodeller (Rutter og Taylor, 2002). I dag vet vi at de indre arbeidsmodellene blir laget i relasjon til omsorgspersonen; noe som igjen viser til at foreldrenes oppvekstrelasjon med sine foreldre har en sammenheng med hvordan de er i relasjonen til sine barn. Dette er noe flere av informantene har oppdaget. De reflekterer over hvilke områder på sirkelen foreldrenes deres ikke greide å møte dem på. Det er tydelig at de er blitt mer bevisst betydningen av sin egen bakgrunn og oppvekst.

I løpet av kurset har foreldrene oppnådd høyere bevissthet på hva som gjør dem ukomfortable i relasjonen med barna. På grunn av trygghetssirkelen og gjennomgangen av denne ser det ut som om informantene er blitt «tvunget» til å reflektere over mange ulike aspekter rundt sirkelen, på områder som går på dem som omsorgsperson, men også på barnas atferd. Kurset «tvinger» dem til å tenke igjennom situasjoner i hjemmet som ligner på videoens eller de

prøver å komme på sirkelhistorier, der begge eksemplene er fremmende for mentaliseringsevnen til foreldrene (Marvin et.al 2002).

Det er ønskelig at omsorgspersoner skal kunne mentalisere i forskjellige situasjoner i hverdagen. Kvello (2010) peker på at mentalisering er et «overskuddsfenomen»- han mener at personer mentaliserer best og mest når de har det godt med seg selv og er trygge i situasjoner. Han hevder at alle har erfart hvordan sterk affekt kan redusere mentaliseringsferdigheter. Når man er for eksempel sint, redd eller frustrert vil man mentalisere mindre enn når man har kontroll over situasjonen. Dette er bekreftet i forskning; stress reduserer mengden av og kvaliteten på mentalisering (Demers et.al 2010). Dette betyr at når foreldre har mye «sharkmusic» minsker det evnen til å mentalisere i visse situasjoner, noe som kan påvirke barnet i stor grad. Det vil si at jo mer «sharkmusic» en har, jo mindre mentaliserer man. Derfor er det viktig at omsorgspersoner klarer å identifisere sin «sharkmusic». På denne måten kan de være bevisst i situasjoner som er ubehagelige. Fordelen med at foreldrene er bevisst i disse situasjonene er at det fører til at foreldrene kan ta valg der de tidligere handlet ubevisst. Eksempelvis kan foreldre som har sharkmusic når barnet ønsker å utforske (foreldre kan for eksempel føle seg avvist i slike situasjoner) være bevisst at dette er «sharkmusic» og dermed ta et valg om å forbli i den ukomfortable situasjonen for barnets sin skyld (Marvin et.al, 2002).

Som nevnt tidligere utarbeidet Marvin et. al (2002) tre mål med Circle of Security Intervention protokollen. Ett av målene var å øke foreldrenes evne til å reflektere over både egen atferd og barnets atferd. Ett annet var å hjelpe foreldrene å reflektere over hvordan deres egen historie påvirket deres nåværende omsorgsmønstre. Disse målene er i tråd med tolkninger av funnene i denne studien;

Min oppfatning er at foreldrene har begynt å mentalisere som er resultat av kurset. Dette begrunner jeg med at foreldrene åpenbart er blitt bevisst aspekter ved seg selv og ved barnet, som de ikke har vært bevisst før. Deltagerne gir uttrykk for å forstå sin betydning som omsorgsperson, samt hvordan deres bakgrunn har påvirket dem. Informantene hevder også at når de har blitt kjent med sin «sharkmusic», kan de «overvinne» den ved å forbli i situasjonen. Dette betyr at informantene har opparbeidet seg en bevissthet som gjør at de i større grad kan ta valg i situasjoner der de har det ubehagelig, og de tidligere ville handlet ubevisst. Dette er svært viktig for barn som er i risiko, spesielt i form av atferdsvansker. På denne måten kan barnet bli tryggere på at sine behov og følelser er håndterbare for foreldrene, og de kan følge

sitt behov og ikke foreldrene sitt behov. Først da sender barnet veiledende signaler og ikke villedende signaler (Marvin et.al 2002).

5.5 Egenopplevelse av utvikling

Herunder vil jeg presentere foreldrenes egenopplevelse av utvikling i en helhetlig ramme. En del beskrivelser fra foreldrene om utvikling har allerede dukket opp implisitt i diskusjonene over. Her vil jeg presentere hva informantene sier om utviklingen i et helhetlig bilde og knytte det opp mot atferdsvansker.

5.5.1 Helhetlig utvikling: Funn og diskusjon

En av informantene forteller at utviklingen hun vil trekke fram går spesielt på hvordan hun er begynt å møte gutten sin i følelser. Hun forteller at hun er annerledes i møte med gutten nå. Hun bruker andre teknikker nå enn før og er blitt roligere. Hun tar selv en «time out» når det blir for vanskelig å forholde seg rolig. Hun har gjort dette gang på gang og etter hvert mener hun at man forandrer seg. Hun forteller at før COS var tankene hennes full av bekymring. I dag kan hun tenke på andre ting som hva hun og gutten skal finne på i felleskap. Hun forteller at gutten ikke utagerer på langt nær så mye som før; det er en helt annen setting, men hun legger også til at det har vært flere tiltak gående samtidig. Gutten har for eksempel en miljøarbeider ved siden av. Hun forteller at kontakten mellom henne og gutten alltid har vært sterk; nesten for sterk. Så hun jobber med «å kutte navlestrengen». Hun føler han har utviklet seg positivt i forhold til dette, men hevder samtidig at de fortsatt har noe å jobbe med. Hun må hjelpe han å bli enda mer selvstendig. Informanten forteller at forskjellen etter COS har skjedd gjennom en lengre prosess. Nå møter hun sønnen sin i følelsen på en annen måte enn før og dette har ført til at han reagerer på en helt annen måte enn før.

En annen informant forteller at han klarer å lese sønnen sin bedre etter COS-kurset. Han forteller at han som far har endret seg. Han er begynt å akseptere seg selv mer og han er blitt flinkere til ikke å hakke på seg selv uten grunn. Han gir seg lov til å ha dårlige dager. Han sier at COS-kurset gjorde han mer åpen og synes det er lettere å prate om følelser og historien sin etter kurset.

En informant forteller at COS- strategiene fjernet all utagering hos datteren på sin. Hun forteller at kontakten med alle barna er tettere nå, enn før COS-kurs. Døtrene søker henne mer og hun tolker det som at de ønsker å få «påfyll i koppen». Barna er mer fysisk kontaktsøkende mot mor, og mor ser nå at de trenger nærhet stadig vekk. Mor føler hun er en trygg forelder og

at datteren synes det er godt. For et år siden tenkte mor at en av døtrene kom til å havne på «skråplanet». Denne datteren var det moren kaller et problembarn som på et tidspunkt ville ta livet av seg. Men nå er alle bekymringene borte og moren har tillit til at barna kommer til henne når de trenger noe. Tidligere fikk moren påtatte falske smil hos datteren, mens i dag kan hun le fra magen og opp og hun har galgenhumor og ironi. Hun har gått fra å være problembarn til å være klassens midtpunkt, forteller informanten. Hun forteller videre at det ikke er tvil om at barna har merket at hun har gått på COS. Hun mener dette skyldes at hun har mye mer tid og overskudd til dem når hun slipper å bruke energien på krangling og skriking som de gjorde før. Hun forteller;

«sønnen min sa det faktisk; «vi skulle hatt et videokamera forrige lørdag». Da satt vi alle fire nede i stuen og hadde en samtale der vi diskuterte det livet, spilte spill, skrattet og lo. INGEN som kranglet. Og då sier vi: gå ett år tilbake i tid. Hadde dette skjedd? Nei, aldri, då var det bråk, mas, krangling og smelling med dører».

Informanten legger til at barna har begynt å minne henne på sine egne strategier i ulike situasjoner og familie og venner forteller at det er en totalforandring i atmosfæren i huset til familien.

Dette er i tråd med hva en annen informant forteller; COS hjalp han å tolke oppførselen til barnet sitt på en annen måte. Når barnet blir sur og sint, så tenker han ikke lenger at det er en forferdelig unge, men at det er en grunn til at aggresjonen oppstår. Han sier at han etter COS prøver å forstå frustrasjonen istedenfor å møte den med eget sinne og frustrasjon. Han forteller at når barnet blir sint er det som regel en underliggende årsak. Han synes det er den største endringen etter han gikk på COS-kurs er at han prøver å møte gutten sinn på en positiv måte, selv om han har en vanskelig atferd. Informanten forteller at når gutten blir sint prøver han å ignorere sinnet og banneordene, han kommenterer det ikke slik som før. Istedenfor roser han de gode tingene. Informanten forteller at han var emosjonelt distansert fra gutten sin før COS tiltaket, og at han nå har et mye tettere forhold til gutten sin. Han forteller at kontakten er mye mer positiv og at det er mye mindre konflikter. Han tror at mye av grunnen til denne endringen er fordi han møter gutten sin i følelsene på en annen måte. Før var han ikke den gode trygge omsorgspersonen som han skulle være. Gutten har blitt skremt av faren og det har tatt tid for sønnen å stole på faren igjen. Far forteller:

«Det viser seg hvert fall med min sønn at det er mulig å reparere. Det forholdet vi hadde for et par år siden har vi hvert fall klart å reparere. Og godt er det, fordi ellers pekte jo pinnen i fryktelig feil retning».

Dette er i tråd med hva en annen informant forteller. Hun har utfordringer med sønnen sin som har vært veldig utagerende. Hun forteller at den største endringen COS har gitt dem, er kunnskap om hvordan de skal organisere følelsene til barnet sitt. Hun synes det har vært veldig nyttig og hjelpsomt.

En annen informant forteller at han er kommet nærmere gutten sin etter COS-kurset men at det samtidig er «av og på». Han gleder seg mer sammen med sønnen og de snakker mer sammen. Han begrunner denne endringen med at han klarer å forstå barnet bedre.

En siste informant forteller at COS gjorde han mer åpen. Han synes det er lettere å prate om følelser og historien sin etter kurset. Han forteller at sønnen hans har hatt en voldsom endring. Far føler han har en annen gutt både privat og på skolen nå. Han mener mye av årsaken til endringen er fars stabilitet, forutsigbarhet og at gutten kan prate åpent med far.

Alle informantene utenom en forteller at de har opplevd stor grad av endring etter fullført COS-kurs. Det er en informant som ikke har opplevd endring i samspillet med datteren sin og forklarer dette med at han sjelden så datteren på dette tidspunktet, da de kun hadde sporadisk samvær.

Informantene til barn med størst atferdsproblematikk har opplevd størst endring. Disse har opplevd stor effekt på området «å organisere barnets følelser». De opplevde at å ha en slik reguleringsstrategi som beskrevet i COS var avgjørende for å redusere utageringen til barna. Campell et.al (2000) peker på risikofaktorer hos barn som allerede har utviklet atferdsvansker: En av risikofaktorene er at foreldrene har lite hensiktsmessige reguleringsstrategier. Dette bygger oppunder det faktum at foreldrene opplever så stor grad av endring i forhold til barnas atferdsvansker. Foreldrene opplevde at nettopp det å få denne reguleringsstrategien «å være sammen med i følelsen» var det barna trengte.

En annen risikofaktor er at barnet viser lav grad av selvregulering (Campbell et.al, 2000). Som beskrevet tidligere vet vi at lav grad av selvregulering henger sammen med foreldrenes evne til å ytre regulere og koregulere barnet i tidlig alder (Campbell et.al, 2000). Derfor kreves det mer av foreldrene til barn som ikke har blitt ytre- og samregulert, når barnet er blitt eldre. Disse barna må ha hjelp til å håndtere følelsene ved at noen er sammen med dem og veileder

dem. Barn med AD/HD eller med atferdsforstyrrelser har imidlertid ofte også vansker med å kontrollere følelsene sine (Nigg og Casey, 2005). Et foreldreveiledingsprogram med fokus på emosjonsregulering kan være helt avgjørende for barn med nettopp atferdsvansker (Plessen og Kabicheva, 2010). Som nevnt i innledningen er barn og ungdoms evne til å regulere sine følelser helt avgjørende for god mental helse. På bakgrunn av beskrivelsene til informantene kan vi konkludere med at informantene har forbedret sin evne til å ytre regulere og koregulere barna.

Forskningen konkluderer med at det er foreldrenes omsorgsferdigheter som forsterker eller demper barna vanskelige temperamentstil (Cote et.al, 2007). COS fokuserer på omsorgsferdighetene i en helhet. Dette viser til at dersom COS-kurs gir foreldre bedre omsorgsferdigheter, kan det også dempe atferdsvanskene.

6.0 Oppsummerende diskusjon: «veien til trygghet» med barn som har atferdsvansker.

Denne delen vil være en oppsummerende diskusjon der jeg sammenfatter diskusjonen til begrepet «veien til trygghet» med barn som har atferdsvansker. Jeg vil således ta for meg funn og tolkninger som tidligere har vært presentert og diskutere dette i fire steg som er veien til trygg tilknytning.

Først vil jeg oppsummere hovedfunnene, deretter vil jeg, ut ifra funnene, diskutere utsagnet «veien til trygghet» med barn som har atferdsvansker.

Først vil jeg se på hva foreldrene selv har erfart av endring. Deretter vil jeg bruke en av modellene som Marvin et.al (2002) beskriver som «veien til trygg tilknytning» for å diskutere om dette sammenfaller med funnene i denne studien.

Vi vet at COS Virginia gruppemodell er for barn i moderat risiko for å utvikle blant annet tilknytningsvansker og atferdsvansker. Kurset er et tilknytningsfremmende program og ett av eksklusjonskriteriene er barn med alvorlige atferdsvansker. Foreløpig er det ikke forskning som viser at COS Virginia gruppemodell skal forebygge eller behandle alvorlige atferdsvansker.

Jeg vil starte oppsummeringen med å stille forskningsspørsmålet på nytt:

6.1 Hvilke erfaringer har foreldrene til barn med atferdsvansker av Circle of Security, Virginia gruppemodell?

6.1.1 Erfaringer i forhold til å forstå barns behov

Foreldrene har beskrevet trygghetssirkelen som en stor hjelp i deres omsorgsutøvelse. De forteller at trygghetssirkelen har hjulpet dem å forstå barna deres bedre og at den beskriver barns behov på en god måte. Foreldrene bruker sirkelen til å analysere barnas atferd, og flere

av dem synes det har vært helt avgjørende for å forstå barna på en riktig måte. Flere av foreldrene hevder å ha fått endret sitt tankemønster ved hjelp av sirkelen.

Flertallet av foreldrene har implementert trygghetssirkelen som en del av deres måte å tenke på i forhold til barna sine, ved at de har den som et bakgrunnsbilde i hodet i hverdagen. De har tilegnet seg kunnskap om noe så komplekst som Bowlby og andre forskere har vært opptatt av i 50 år; barns behov for både utforskning og tilknytning.

Mange av foreldrene føler de forstår barna på en ny og bedre måte etter kurset. Ifølge Meins et. al (2003) sin definisjon av sensitivitet kan dette bety at foreldrene også har forbedret sin sensitivitet. Dette er likhetstrekk med Cassidy sin studie i 2010, også kalt Tamarstudien, som er presentert tidligere i oppgaven; mødrene i undersøkelsen hadde samme sensitivitetsnivå som i normalutvalget (Cassidy et.al, 2010). Foreldrene i den studien fikk en tidligere versjon av COS Parenting DVD og traumebehandling.

6.1.2 Erfaringer i forhold til egen sårbarhet

Foreldrene har reflektert over seg selv som omsorgspersoner. De har gjennom begrepet sharkmusic blitt bevisst områder ved seg selv de ikke var bevisst før COS-kurset. Disse områdene er knyttet til dem som personer, deres omsorgsutøvelse og deres evne til å møte barnas behov. Gjennom å bli kjent med sin sharkmusic har flere av informantene oppdaget villedende signaler hos barna sine. Foreldrene hevder at dette også har bidratt til å forstå barna bedre. Foreldrene forteller at flere av barna til informantene har merket at foreldrene har gått på COS- kurs.

Foreldrene føler dette har bidratt til at de har forbedret sin omsorgskompetanse. Noen av foreldrene forteller at de «overvinner» sin sharkmusic ved å forbli i situasjon selv om den er ubehagelig. Kvello (2010) påpeker viktigheten av å forbedre sin mentaliseringsevne, noe som kan redusere ubeviste handlinger i affekt. På denne måten blir foreldrene bevisst i situasjoner de ikke har vært bevisst tidligere. Gjennom slik refleksjon og deretter endring i praksis hjelper foreldrene barna til å sende veiledende signaler og ikke villedende signaler.

6.1.3 Egenopplevelse av utvikling

Flertallet av informantene forteller at de har opplevd vesentlige endring på flere områder etter kurset. Hun forteller at ved hjelp av COS-kurset så har utageringen hos datteren forsvunnet. Tidligere var datteren et såkalt «problembarn» som informanten selv kaller det, og

informanten hevder at hun har utviklet seg til å bli klassens midtpunkt. Datteren hadde selvmordstanker før mor fikk COS-kurs, i dag ser mor en jente med livsgnist.

Slike endringer kan vi også se igjen hos flere av de andre informantene. De forteller at barna ikke utagerer i den grad som før. Gutten til et ektepar i studien har fått hjelp fra flere instanser samtidig, og har hatt en veldig god utvikling i forhold til utagering og skole. Informanten forteller at måten de møter gutten på i følelsen, har vært en viktig brikke for hans gode utvikling. En annen informant forteller at han er kommet nærmere sønnen sin etter COS-kurs, sønnen har hatt god utvikling i forhold til skole og sosial kompetanse og informanten opplever at de prater mer sammen.

Årsaken foreldrene rapporterer som grunnen til endring er helhetlig. Samtidig peker informantene på tre hovedfaktorer; «organsering av barnets følelser» har vært veldig nyttig for dem i møte med atferdsvanskene til barna. Den andre faktoren er deres refleksjon rundt bevisstgjøringen av seg selv som omsorgspersoner; hvilken betydning foreldrene har forstått at de har for barna sine. Den tredje faktoren er selve trygghetssirkelen som de mer eller mindre har begynt å bruke ubevisst i hverdagen.

Jeg vil på bakgrunn av foreldrenes erfaringer som er presentert i kapittel 5 og på bakgrunn av hva teorien sier, diskutere om «veien til trygghet» er en vei mine informanter kan ha «gått».

6.2 Veien til trygghet

Steg 1., å ønske endring.

Som nevnt i metodedelen oppga flere av informantene at de selv tok kontakt med barneverntjenesten for å få hjelp. Andre informanter fortalte at atferdsvanskene til barna var slitsomme og de derfor ønsket denne hjelpen da den ble tilbudt. Utgangspunktet for COS-kurset var at informantene trengte hjelp til å håndtere atferden til sine barn.

Steg 2., å få et kart til å forstå barns behov

Som beskrevet i diskusjonskapitlet; foreldrenes tilegnelse av kunnskap i forhold til trygghetssirkelen. Informantene ser ut til å ha tilegnet seg kunnskap om barns behov. De har tilegnet seg kunnskap på flere områder. Det mest grunnleggende av alt er at de har fått kunnskap om trygghetssirkelen som er en illustrasjon på barns utforskning- og tilknytningssystem noe som er veletablert kunnskap innenfor tilknytningsteori (Bowlby, 1969). På denne sirkelen har de lært om barns behov i ulike situasjoner. De har også fått

kunnskap om hva sharkmusic er, hvordan den virker inn på barnet; og at barn kan gi villedende og veiledende signaler.

Foreldrene fikk også kunnskap om hvordan de skulle håndtere følelser hos barnet. Dette er ifølge foreldrene det punktet som har ført til størst opplevelse av endring. Foreldrene hadde barn som hadde atferdsvansker og trengte metoder for å håndtere vanskelig følelser som oppstod hos barna. Foreldrene fikk ikke kunnskap direkte om atferdsvansker i kurset, men kunnskap om emosjonsregulering. Forskning viser at emosjonsregulering og atferdsvansker henger tett sammen.

Ut ifra funnene kan man tolke det dit hen at foreldrene har fått kunnskap som tilsvarer et kart til å forstå barns behov.

Steg 3. Å ta et steg til siden og se på seg selv og barnet sitt

Dette er beskrevet i diskusjonskapitlet om foreldrenes tilegnelse av utvikling i forhold til egen sårbarhet. Foreldrene ser ut til å ha mentalisert i høyere grad enn før, som et resultat av kurset. Flere foreldrene forteller at de har måttet reflektere over seg selv og sine svakheter og at dette har vært tøft for dem. De har indentifisert sharkmusic hos seg selv, som tyder på at de har måttet reflektere. Informantene har også tatt et valg om «å overvinne» sharkmusic, som tyder på bevisstgjøring i situasjoner. De har fanget opp villedende- og veiledende signaler hos barna, noe som tyder på at de har måttet se på barnet sitt utenifra. De forteller mange historier i intervjuene som tyder på at refleksjon og mentalisering har vært en viktig brikke for deres opplevelse av endring.

Ut ifra funnene kan man tolke det dit hen at foreldrene har tatt et steg til siden og sett på seg selv og barnet sitt.

Steg 4. Å prate om det

Å prate om det oppgir Marvin et.al (2002) som et siste steg til endring. Å snakke om det bidrar til høyere bevisstgjøring hos foreldrene (Marvin et.al, 2002). Funnene tilsier at foreldrene har pratet mye om sin livssituasjon, om kartet som hjelper dem å forstå barna og om seg selv, sine styrker og sine svakheter. Foreldrene gir i intervjuene eksempler på hva terapeuten har utfordret dem på i kurset. Foreldrene forteller også at de har pratet om utfordringene med venner, ektefelle, barn og andre bekjente. Foreldrene forteller selv at de er blitt mer åpne og bevisst som er resultat av kurset. Her er et eksempel på at informant har dratt nytte av å prate om utfordringene i kurset:

«Det å kunne analysere datteren sin og faktisk finne ut at det er ikke slik som man trodde. For eksempel når hun var rasende sint og fly forbanna, så kunne de på kurset si «sikker på at det er sint hun er? Hun vil ikke bare ha en klem då?». Liksom det totalt motsatte. «Nei jeg tror ikke det» - Men prøv det til neste gang. ... og det var jo ganske riktig».

Funnene tyder på at foreldrene har dratt nytte av å prate om sine refleksjoner og at det har hjulpet dem å sette refleksjonene og kunnskapen ut i praksis.

6.3 Konklusjon: har foreldrene gått «veien til trygghet»?

Etter å ha evaluert programmet Circle of Security Virginia gruppemodell, basert på seks foreldres beskrivelser av å delta, sitter jeg igjen med en konklusjon som viser til at foreldrene har opplevd kurset som selvutviklende for dem som omsorgspersoner samt for deres barn. Basert på foreldrenes erfaringer av å gjennomføre COS-kurset, vil jeg prøve å konkludere om foreldrene har gått «veien til trygghet»:

Flertallet av foreldrene ser ut til å ha gått alle stegene som skal fremme trygg tilknytning: (Marvin et.al 2002). Til tross for at jeg ikke har forkunnskap om barnas tilknytningsstil før eller etter kurset, vet jeg, ut ifra foreldrenes beskrivelser, at barna strevde med atferdsvansker og således emosjonsregulering. Foreldrene har beskrevet utvikling på ulike områder hos seg selv og barnet. Barna har mindre utagering etter COS kurset og de har fortalt at trygghetssirkelen har vært essensiell for å forstå barna, som de hadde vanskelig med å forstå før kurset. De forteller også at begrepet «sharkmusic» har bidratt til å bli bedre kjent med seg selv som omsorgspersoner og hvordan de som foreldre påvirker barnas atferd. I tillegg til økt refleksjon, har de tatt dette i bruk i praksis. Flertallet av foreldrene har også opplevd å få en ny reguleringsstrategi i forhold til barnas følelser. Foreldrene forteller at de forstår barna bedre og at barna har merket endringen. Man kan ut ifra funnene i denne oppgaven tolke det dit hen at foreldrene har gått veien som skal føre til trygghet for barna. Ifølge denne modellen kan dette bety at barna har blitt tryggere som et resultat av Circle of Security, Virginia gruppemodell. Dette er i tråd med funn fra de tre studiene gjort av Cooper et.al (2006), Cassidy et. al (2010) og Cassidy et. al (2011) der alle studiene resulterte i signifikant reduksjon av utrygge barn.

At barn har trygg tilknytning til sine omsorgspersoner er viktig av flere grunner. Som nevnt i innledningen viser forskning at barn med trygg tilknytning er i bedre stand til å håndtere sine følelser, enn barn med utrygg tilknytning. Samtidig som er de flinkere til å søke andre om hjelp når de har det vanskelig, få langvarige vennerelasjoner og får sjeldnere psykiske lidelser

(Marvin et.al, 2002). Dette er egenskaper som er viktige for barn med atferdsvansker da dette er velkjente utfordringer hos dem. Ifølge Marvin, Cooper, Hoffmann og Powell (2002) er kunnskap og forståelse om barns behov et viktig steg for at barnet skal utvikle trygg tilknytning. Basert på funnene i denne studien, samt teori, ser det ut som foreldrene har gått en viktig «vei» for barna deres som har atferdsvansker.

Kunnskap, emosjonsregulering og refleksjon viser seg i denne studien å være nøkkelord til endring for foreldre med barn som har atferdsvansker. COS Virginia gruppemodell har ført til opplevelse av endring på barn med atferdsvansker, og ut ifra et par av foreldrenes beskrivelser; alvorlige atferdsvansker. Dette til tross for at eksklusjonskriteriet var barn med alvorlige atferdsvansker (Marvin et. al, 2002)

6.4 Studiens begrensninger

Studien består av seks kvalitative intervjuer med foreldre som har gjennomgått COS-kurs rundt samme tidsperiode. I denne evalueringsstudien kom det fram resultater som tydet på at foreldrene var fornøyde med kurset. Det kan være jeg hadde fått andre resultater om jeg hadde intervjuet andre foreldre som hadde gjennomgått dette COS-kurset kurs for eksempel i en annen kommune eller med andre kursledere. Det som styrker funnene er at COS Virginia gruppemodell følger en manual og de har mange illustrasjoner og videoer som er faste i alle kursene. Informantene knyttet mye av sine erfaringer opp til nettopp disse illustrasjonene.

Studien begrenser seg til seks informanter og denne studien er gjort på informanter med etnisk norsk bakgrunn.

Foreldrene til barn med størst atferdsproblematikk har opplevd størst endring. Dette kan skyldes forskjeller som har med personlighet å gjøre, formidlingsevne etc. Samtidig opplevde jeg at erfaringene til foreldrene sammenfalt med hverandre i stor grad.

Avslutningsvis vil jeg minne leseren på, at studien er utelukkende basert på foreldrenes beskrivelser.

6.5 Perspektiv på praksis og kunnskapsbehov framover

Funnene i denne oppgaven peker på betydning av kunnskap og refleksjon hos foreldre som strever i sin omsorgsutøvelse med barn som har atferdsvansker. Foreldrene har tilegnet seg kunnskap om viktigheten av tilknytning, samt reflektert over seg selv, sin bakgrunn og barnas atferd. Flertallet av foreldrene har også opplevd å få en ny reguleringsstrategi i forhold til barnas følelser. Dette sett i en helhet har ifølge begrepet «veien til trygghet» (Marvin et.al

2002) bidratt til at foreldrene har opplevd god utvikling på flere områder med barn som har atferdsvansker.

I tillegg til at COS Virginia gruppemodell er en god metode å bruke tror jeg at praksisfeltet hadde dradd nytte av å bruke aspekter ved COS i sin hverdag. Barneverntjenesten, helsestasjonen og lignende hadde kunne tatt nytte av å bruke kunnskap og refleksjon som to komponenter i arbeidet med risikofylte familier. Området trengs å forskes mer på; en ny studie med større utvalg der alle foreldrene har barn med atferdsvansker kunne vært interessant i forhold til denne studien.

Jeg vil avslutningsvis gjenta et sitat i oppgaven som en av informantene har gjengitt fra sin sønn som hadde alvorlige atferdsvansker: *«mamma.. hvorfor har dere ikke gjort dette før, møtt meg på følelser, for jeg blir bare sint når dere setter grenser».*

Litteraturliste

Aasen, P., Nordtug, B., Ertesvåg, S., Leirvik, B., (2002). *Atferdsproblemer. Innføring i pedagogisk analyse*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag

Arnott, B. & Meins, E. (2007). *Links between antenatal attachment representations, postnatal mind-mindedness, and infant attachment security: A preliminary study of mothers and fathers*. Bulletin of the Menninger Clinic.

Belsky, J., & Pluess, M. (2009). Beyond Diathesis-Stress: Differential Susceptibility to Environmental Influences. *Psychological Bulletin*,

Bowlby, J. (1969), *Attachment and loss*, Vol. 1: Attachment. New York: Basic Books.

Brandtzæg, I., Smith L. og Torsteinson S., (2011) *Mikroseparasjoner. Tilknytning og behandling*. Fagbokforlaget.

Brazelton, T.B., & Nugent, J.K. (1995). *The Neonatal Behavioral Assessment Scale*. Mac Keith Press, Cambridge.

Braun, V. og Clark, V. (2006) *Using Thematic Analysis in Psychology*. Sage Publication

Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T., & Mothander, P R.(2007). *Anknytningsteori. Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Falköping: Natur och Kultur

Campbell, S. B., Shaw, D. S., & Gilliom, M. (2000). Early externalizing behaviour problems: toddlers and preschoolers at risk for later maladjustment. *Development and Psychopathology*.

Cassidy, J., Woodhouse, S. S., Sherman L.J., Stupica, B. & Lejuez, C. W. (2011). Enhancing infant attachment security: *An examination of treatment efficacy and differential susceptibility*. Developmental Psychopathology.

Côté, S. M., Vaillancourt, T., Barker, E. D., Nagin, D., & Tremblay, R. E. (2007). The joint development of physical and indirect aggression: *Predictors of continuity and change during childhood*. Development and Psychopathology, 19, 37–55.

Dalen, M. (2004). Intervju som forskningsmetode. – En kvalitativ tilnærming. Oslo: Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2000) *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Gyldendal Akademiske forlag.

Demers, I., Bernier, A., Tarabulsky, G. M., & Provost, M. A. (2010). Maternal and child characteristics as antecedents of maternal mind-mindedness. *Infant Mental Health Journal*.

De Wolff, M.S., Van Ijzendoorn (1997) *Child development*. Vol. 68. No. 4.

Dalen, M.. (2004). *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming*. Universitetsforlaget

Dykas, M. J., Woodhouse, S. S., Ehrlich, K. B., & Cassidy, J. (2010). Do adolescents and parents reconstruct memories about their conflict as a function of adolescent attachment? *Child Development*.

Everett, E. L., & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven. Hvordan begynne - og fullføre*. Oslo:Universitetsforlaget.

Erikson, Erik H. (1993) [1950]. *Childhood and Society*. New York, NY: W. W. Norton & Company.

Fonagy, P. (1998). Moments of change in psychoanalytic theory: Discussions of a new theory of psychic change. *Infant Mental Health Journal*.

Fonagy, P. (1998). An Attachment Theory Approach to Treatment of the Difficult Patient. *Bulletin of the Menninger Clinic*.

Fonagy, P. (2001). The human genome and the representational world: *The role of Early mother-infant interaction in creating an interpersonal interpretive mechanism*. *Bulletin of the Menninger Clinic*.

Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. L., & Target, M. (2002). *Affect regulation, mentalization and the development of the self*. New York: Other Press.

Forbes, L. M., Evans, E. M., Moran, G., & Pederson, D. R. (2007). *Change in atypical maternal behavior predicts change in attachment disorganization from 12 to 24 months in a high-risk sample*. *Child Development*

Gall, M., Gall, J. og Borg, W. (2007) *Educational research:an introduction*. Allyn and Bacon forlag

Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Hoffman, K., Marvin, R., Cooper, G. & Powell, B. (2006). *Changing Toddlers' and Preschoolers' Attachment Classifications: The Circle of Security Intervention*. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. Vol. 74(6).

Herrera, C., & Dunn, J. (1997). *Early experiences with family conflict: Implications for arguing with a close friend*. *Developmental Psychology*, 33.

Kazdin, A. (1997) *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, Volume 38, Issue 2.

Kirk, S. A. (1972). *Ethnic Differences in Psycholinguistic Abilities. Exceptional Children.*

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009) *Det kvalitative forskningsintervju.* Gyldendal akademisk.

Kvale, S. (2001) *Det kvalitative forskningsintervju.* Ad Notam forlag.

Kvello, Ø. (2010). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner.* Oslo: Gyldendal Akademisk.

Laible, D., & Thompson, R. (2002). *Early parent-child conflict: Lessons in emotion, morality, and relationships.* Child Development.

Lohmann, H., & Tomasello, M. (2003). *The role of language in the development of false-belief understanding: A training study.* Child Development.

Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr 100. Levert av DnBB AS

Lund, T. (2002) *Innføring i forskningsmetode.* Unipub forlag.

Lyons-Ruth, K., & Jacobovitz, D. (1999). *Attachment disorganization: Unresolved loss, relational violence and lapses in behavioral and attentional strategies.* In J. Cassidy & P. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment theory and research.* New York: Guilford Press.

Malterud, K. (2008). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning.* Universitetsforlaget.

Marvin, R., Cooper, G., Hoffman, K., Powell., B (2002) *The Circle of Security project: Attachment-based intervention with caregiver-pre-school child dyads,* Vol. 4 No 1.

Main, M. and Solomon, J. (1986). *Discovery of an insecure disorganized/disoriented attachment pattern: procedures, findings and implications for the classification of behavior.* In T. Braxelton and M. Yogman (eds) *Affective development in infancy,*

Meins, E., Fernyhough, C., Wainwright, R., Das Gupta, M., Fradley, E. & Tuckey, M. (2002). *Maternal mind-mindedness and attachment security as predictors of theory of mind understanding*. Child Development.

Merrick, E. (1999). *An exploration of Quality in Qualitative Research: Are "Reliability" and "Validity" Relevant?"*. In M. Kopola & L. A. Suzuki (Eds.), *Using Qualitative Methods in Psychology*. London: Sage Publications

NESH (2006) Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi.

NOU: 2012:5 (2012) Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet., Oslo: Barne- og likestilling og inkluderingsdepartementet.

Nigg JT, Casey (2005) BJ. *An integrative theory of attention-deficit/hyperactivity disorder based on the cognitive and affective neurosciences*. Development Psychopathology.

Ringdal, K. (2001) *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvalitativ metode*. Fagbokforlaget.

Riggs, S. A., Paulson, A., Tunnell, E., Sahl, G., Atkinson, H., & Ross, C. A. (2007). *Attachment, personality, and psychopathology among adult inpatients: Self-reported romantic attachment style versus Adult Attachment Interview states of mind*. Development and Psychopathology

Plessen, K. J. og Kabicheva, G. (2010) Hjernen og følelser: *fra barn til voksen*. Tidsskrift for den Norske Legeforening, 130:932-5 Nr. 9 – 6. mai 2010. Avdeling for biologisk og medisinsk fakultet i Universitetet i Bergen.

Rutter, Michael; Taylor, Eric (2002), *Child and Adolescent Psychiatry*, Blackwell

Schore, A. N. (2006). Psyken i støbeskeen: tilknytning, den selvorganiserende hjerne og utviklingsorientert psykoanalytisk psykoterapi. I: J. H. Sørensen (red.), *Affektregulering i utvikling og psykoterapi*. København: Hans Reitzels Forlag.

Sharp, C., Fonagy, P., & Goodyer, I. M. (2006). *Imaging your child's mind: Psychosocial adjustment and mothers ability to predict their children's attributional response styles*. The British Journal of Developmental Psychology, 24.

Silverman, D. (2006) *Interpreting qualitative data, third edition*. Sage Publications

Smith, L. (2002). *Tilknytning og barns utvikling*. Kristiansand: HøyskoleForlaget

Sørensen, J. H. (2006). *Affektregulering i utviklingspsykologi og psykoterapi*. København: Hans Reitzels Forlag.

Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforl.

Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforl.

Vedeler, L. (2000) *Observasjonsforskning I pedagogiske fag ; en innføring i bruk av metode*. Gyldendal Akademiske forlag.

Walker, H., Colvin, G., & Ramsey, E. (1995). *Antisocial behavior in school: Strategies and best practices*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Company

Vedlegg

1. Informasjonsskriv og samtykkeskjema til informantene
2. Intervjuguide
3. Tilråding NSD

Vedlegg nr. 1: informasjonsskriv og samtykkeskjema til informantene

Forespørsel om å delta i intervju om erfaringer med foreldreveiledningsprogrammet «Circle of Security»

Jeg er masterstudent i barnevern ved Universitetet i Bergen og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er gruppemodellen av foreldreveiledningsprogrammet «Circle of Security»(COS). Dette er et nytt program som tilbys i Norge og vi trenger å vite mer om foreldres erfaringer med dette programmet.

Derfor ønsker jeg å intervju foreldre som har gjennomgått gruppemodellen av COS. Spørsmålene vil dreie seg om hvilke erfaringene du som mor eller far har hatt med programmet. Hva har du opplevd som nyttig eller hjelpsomt? Mer spesifikt ønsker jeg å vite mer om gjennomføringen av programmet har ført til endring i måten du forstår barnet ditt på, og så fall, hvordan dette har påvirket samspillet mellom deg og barnet ditt. Jeg vil også gjerne spørre deg om programmet har påvirket hvordan du forstår deg selv som omsorgsperson, og, eventuelt, på hvilken måte det har påvirket deg. Du vil også få noen spørsmål om barnet ditt.

Jeg vil bruke båndopptaker og ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omtrent en time, og vi blir sammen enige om tid og sted.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil all innsamlet informasjon om deg bli slettet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, senest innen utgangen 2013.

Dersom du har lyst å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på 93 26 04 63, eller sende en e-post til ingrid.mongstad@student.uib.no. Du kan også kontakte min hovedveileder Ragnhild Bjørknes ved Hemil-senteret, Universitet i Bergen på tlf. 992 671 10, eller min biveileder Magne Mæhle v/ R-Bup vest, på tlf. 958 00 160

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Med vennlig hilsen

*Ingrid Mongstad
Fløenbakken 35
5009 Bergen*

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i studien.

Signatur Telefonnummer

Intervjuguide:

Om omsorgsgiver

1. Alder
2. Kjønn
3. Antall barn du har omsorg for
4. Gift/samboer eller alene omsorgsgiver
5. Mottok du andre tiltak parallelt med COS
6. Biologisk forelder, fosterforelder eller adoptivforelder

Om barnet

1. Alder
2. Kjønn

Om kurset

1. Hva var grunnen(e) til at du ble med på COS?
 - a. Kort om hva du har opplevd som vanskelig i samspillet med barnet ditt
 - i. Annerledes før enn etter kurset
2. Med egne ord: Fortell om dine erfaringer med COS?
3. Var det noe du opplevde som spesielt nyttig eller hjelpsomt, eventuelt hva?
 - a. Filmene
 - b. Gruppeleder
 - c. Være i gruppe
4. Var det noe du opplevde som vanskelig, lite tilfredsstillende eller lite hjelpsomt, eventuelt hva

5. Hva synes du om trygghetssirkelen, som en måte å beskrive barns atferd og behov på?
(stikkord: villedende og veiledende signal, sirkelhistorier)
6. Hva synes du om varigheten på hver samling, hyppigheten av samlinger, lengden på kurset.
7. Noe du savnet på kurset?

Opplevelse av utvikling som omsorgsperson

1. Kan du nevne noe du har lært i programmet som har vært viktig for deg som omsorgsperson?
2. Gjør du noe annerledes i møte med barna nå, enn før du gjennomførte COS?
 - a. Hvordan er kontakten mellom deg og ditt barn?

Å lese barnets behov

1. I programmet ble det lagt vekt på å forstå hvor barnet befinner seg på "Trygghetssirkelen"; hvordan opplevde du dette? Gjorde dette det lettere å "lese barnets behov"
2. Har du noen andre tanker om å lese og ivareta barnets behov nå, enn før du deltok i programmet?
3. Hvordan tror du barnet ditt har merket at du har gjennomgått COS? (Dette spørsmålet vil i noen grad også utfordre foreldrenes refleksive fungering)
 - Sirkelen
 - Villedende/veiledende signal

Egen sårbarhet

1. Et viktig tema i dette programmet er å bli bevisst egne styrker og sårbarheter som omsorgsperson. Kan du fortelle litt om hvordan dette har påvirket deg som omsorgsperson?
2. Hva gleder deg mest når det gjelder forholdet mellom deg og barnet ditt? Gi eksempel
 - a. Noe nytt nå?
 - b. Har dette noe med kurset å gjøre?

Vedlegg nr. 3: Tilråding NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 2
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Ragnhild Bjørknes
HEMIL-senteret
Universitetet i Bergen
Christiesgt. 13
5015 BERGEN

Vår dato: 11.10.2012

Vår ref: 31774 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 09.10.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

31774	<i>Circle of Security foreldreveiledningsprogram</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Universitetet i Bergen, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Ragnhild Bjørknes</i>
Student	<i>Ingrid Mongstad</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

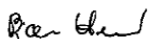
Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 20.05.2013, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henriksen

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Ingrid Mongstad, Fløenbakken 35, 5009 BERGEN

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo, Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim, Tel: +47-73 59 19 07, kynre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø, Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uit.no